

Arigatou International

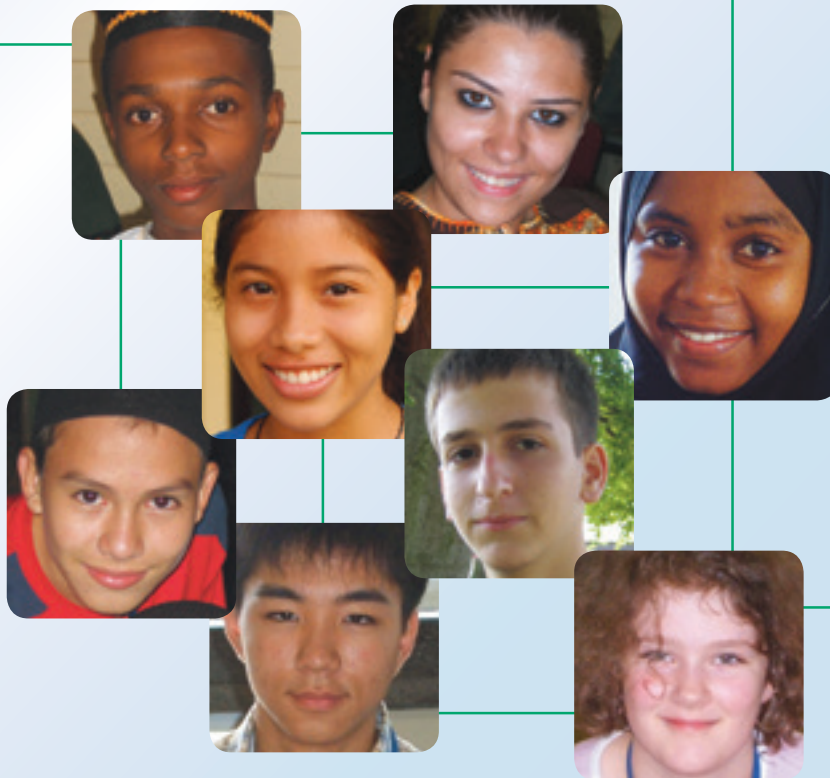

Interfaith Council
on Ethics Education
for Children

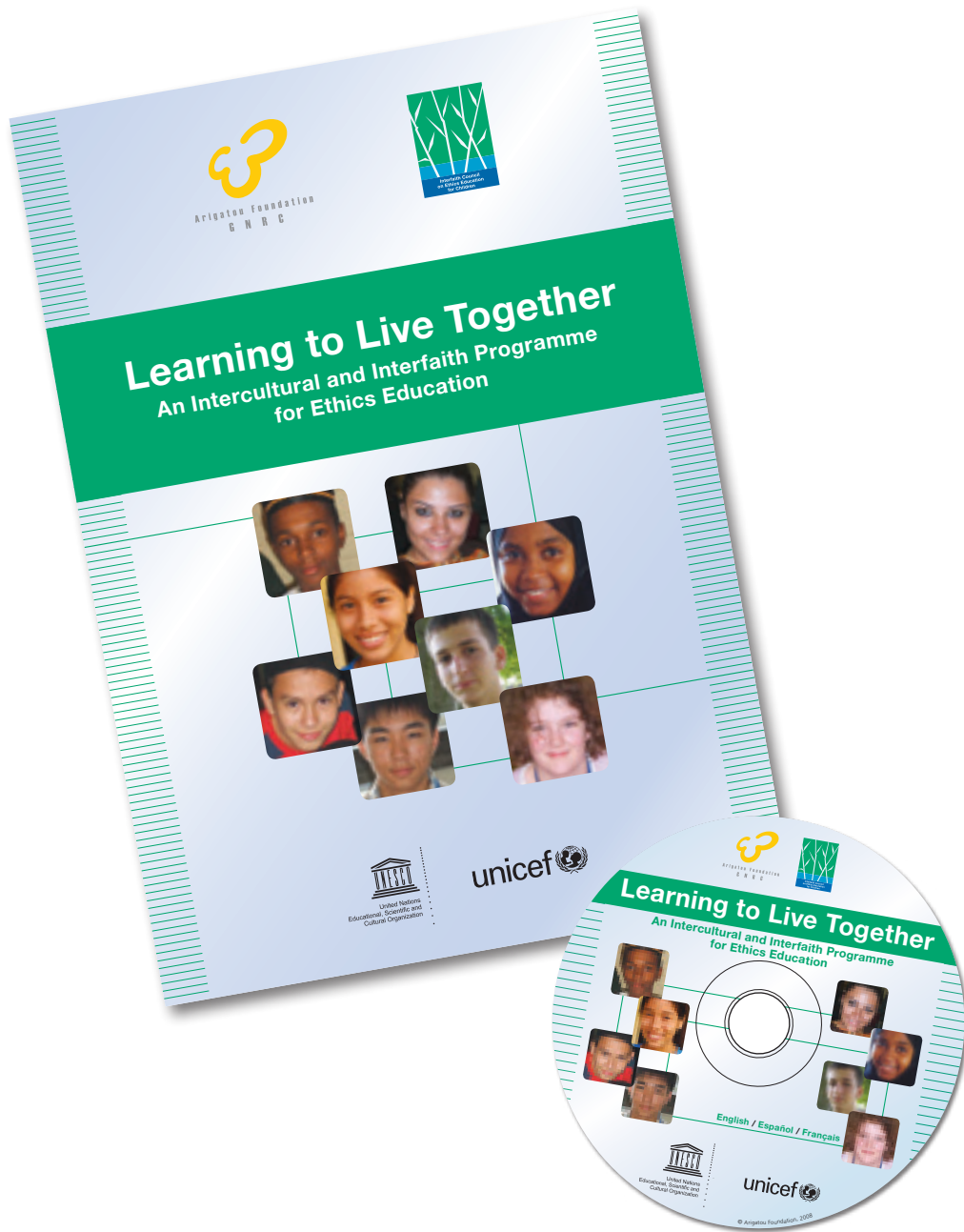
Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί

Ένα Διαπολιτισμικό και Διαθρησκευτικό Πρόγραμμα για την
Εκπαίδευση στις Ηθικές Αξίες (Ethics Education)

Σειρά Καλές Πρακτικές Νο 2 | Μαθαίνοντας να Παίζουμε Μαζί

Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί δημιουργήθηκε
σε συνεργασία και υπό την αιγίδα των UNESCO και UNICEF

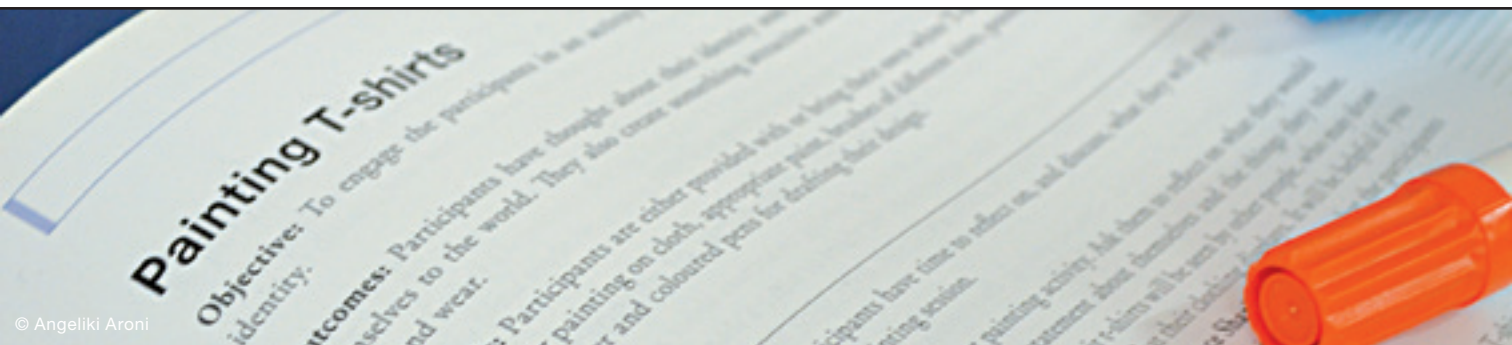
Η Σειρά «Καλές Πρακτικές» παρέχει παραδείγματα εφαρμογής του προγράμματος *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί*: Ένα Διαπολιτισμικό και Διαθρησκευτικό Πρόγραμμα για την Εκπαίδευση σε Ηθικές αρχές και αξίες.

Το παρόν γράφτηκε από την Αγγελική Αρώνη Ph.D, Διεθνή επιμορφώτρια για το Πρόγραμμα *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί* και εκπαιδευτικό με πολυετή εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση.

Επιστημονικός σύμβουλος και επιμελητής για την ελληνική έκδοση: Γιώργος Μαυρομμάτης, Λέκτορας Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης, Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης στην Προσχολική Ηλικία, Σχολή Επιστημών Αγωγής, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης.

Ο σχεδιασμός, το στήσιμο και η εικονογράφηση έγινε από την services-concept.ch και την Arigato International. Η εκτύπωση έγινε στη Γενεύη, Ελβετία από τη Multicolor το 2014.

Το βιβλίο βρίσκεται επίσης σε ηλεκτρονική μορφή στις ιστοσελίδες της Arigato International (βλέπε οπισθόφυλλο).

Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί

Ένα Διαπολιτισμικό και Διαθρησκευτικό
Πρόγραμμα για την Εκπαίδευση στις Ηθικές
Αξίες (Ethics Education)

Σειρά Καλές Πρακτικές Ν° 2 |
Μαθαίνοντας να Παίζουμε Μαζί

Περιεχομενα

Πρόλογος.....	6
Εισαγωγή: Το Πολυπολιτισμικό Πλαίσιο στην Ελλάδα.....	7
Διαπολιτισμική Εκπαίδευση στην Ελλάδα.....	8
1. Τι είναι το «Μαθαίνοντας να Παίζουμε Μαζί»;.....	9
Στόχοι του <i>Μαθαίνοντας να Παίζουμε Μαζί</i>	10
Πως αναπτύχθηκε το « <i>Μαθαίνοντας να Παίζουμε Μαζί</i> ».....	11
Γιατί να εφαρμοστεί το « <i>Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί</i> » στη φυσική αγωγή;.....	12
Τι καθιστά το πρόγραμμα « <i>Μαθαίνοντας να Παίζουμε Μαζί</i> » μοναδικό;.....	14
Μεθοδολογίες και τεχνικές.....	14
Ομαδοσυνεργατική μέθοδος και μέθοδος επίλυσης προβλήματος.....	15
Μέθοδος βασισμένη στη συζήτηση.....	15
Μέθοδος βασισμένη στις εμπειρίες των συμμετεχόντων.....	15
Παρακολούθηση της προόδου.....	16
2. Πως χρησιμοποιήθηκαν οι ενότητες του «Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί» στο «Μαθαίνοντας να Παίζουμε Μαζί»;.....	17
Πολυπολιτισμικά, ομαδοσυνεργατικά παιχνίδια και δραστηριότητες του <i>Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί</i> προσαρμοσμένες για τη φυσική αγωγή.....	18
Ενότητα 1 – Κατανοώντας τον εαυτό μου και τους άλλους.....	21
Ενότητα 2 – Μεταμορφώνοντας τον Κόσμο Μαζί.....	28
Οργάνωση σχολικών και ενδο-σχολικών δράσεων και projects από τους μαθητές.....	34
3. Προκλήσεις/Δυσκολίες.....	36
4. Αξιολόγηση του προγράμματος.....	37
5. Τι μάθαμε από το πρόγραμμα – Προτάσεις για το μέλλον.....	39
6. Βιβλιογραφία.....	40

Πρόλογος

Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, στο άρθρο 31, αναφέρει ότι κάθε παιδί έχει το δικαίωμα στην ανάπαυση και αναψυχή, στη συμμετοχή σε παιχνίδια και ψυχαγωγικές δραστηριότητες που αρμόζουν στην ηλικία του καθώς και στην ελεύθερη συμμετοχή στην πολιτιστική και καλλιτεχνική ζωή. Το παιχνίδι και οι δραστηριότητες αναψυχής βοηθούν τα παιδιά να μεγαλώσουν με αυτοπεποίθηση, ενθαρρύνουν τη δημιουργικότητα και τη φαντασία τους, και ενισχύει τη σωματική, κοινωνική, συναισθηματική και γνωστική τους ανάπτυξη. Όταν τα παιχνίδια και οι ψυχαγωγικές δραστηριότητες έχουν σκόπιμα σχεδιαστεί για να καλλιεργούν θετικές αξίες και να προωθούν τη διαπολιτισμική μάθηση, μπορούν επίσης να συμβάλλουν στην ευρύτερη κοινωνική συνοχή και σε πιο ειρηνικές κοινωνίες.

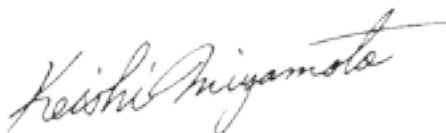
Η Φυσική Αγωγή και άλλοι χώροι που παρέχουν παιχνίδι και αναψυχή μπορεί να παρέχουν στα παιδιά και τους νέους ευκαιρίες για να μάθουν για τον εαυτό τους σε σχέση με τους άλλους, να εξασκούν τη μη βίαιη επίλυση συγκρούσεων, να αποκοτών ενσυναίσθηση για τον άλλο και να διαχειρίζονται τις διαφορές τους με ειρηνικό τρόπο.

Το *Μαθαίνοντας να Παίζουμε Μαζί*, η πρωτοβουλία που εμφανίζεται σε αυτό το μικρό βιβλίο, προσπάθησε να εισαγάγει την Εκπαίδευση στις ηθικές αξίες και τη διαπολιτισμική μάθηση στη φυσική αγωγή χρησιμοποιώντας ως βάση το πρόγραμμα *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί* της Arigatou International. Η εφαρμογή του ξεκίνησε στην Ελλάδα το 2011 από την Δρ Αγγελική Αρώνη, καθηγήτρια φυσικής αγωγής, με τους μαθητές της πέμπτης τάξης του Δημοτικού Σχολείου Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης Π. Φαλήρου, Αθήνα. Το *Μαθαίνοντας να Παίζουμε Μαζί* παρέχει εναλλακτικές θεωρήσεις και πρακτικές στη θέση της συχνής χρήσης ανταγωνιστικών παιχνιδιών και αθλημάτων στη φυσική αγωγή και συμβάλλει στην προώθηση της αμοιβαίας κατανόησης και του σεβασμού μεταξύ των νέων που ζουν σε πολυπολιτισμικές κοινωνίες.

Λαμβάνοντας υπ όψιν τον αποκλεισμό και τις διακρίσεις που αντιμετωπίζουν πολλά παιδιά μετανάστες και πρόσφυγες σε όλο τον κόσμο, πιστεύουμε ότι πρωτοβουλίες, όπως το *Μαθαίνοντας να Παίζουμε Μαζί* μπορούν να προσφέρουν ποιοτική, χωρίς αποκλεισμούς και ασφαλή εκπαίδευση για όλους.

Το φυλλάδιο αυτό είναι το δεύτερο στη σειρά μας «Καλές Πρακτικές», η οποία έχει ως στόχο να μοιραστεί ιστορίες επιτυχίας της εφαρμογής του προγράμματος *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί* σε διάφορα πλαίσια και εκπαιδευτικά περιβάλλοντα. Το πρόγραμμα *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί* προέκυψε από την πρωτοβουλία για την Εκπαίδευση των παιδιών στις ηθικές αξίες και ξεκίνησε από την Arigatou International και το Παγκόσμιο Δίκτυο Θρησκειών για Παιδιά (Global Network of Religions for Children, GNRC). Το πρόγραμμα *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί* αναπτύχθηκε σε στενή συνεργασία και με την υποστήριξη των, UNESCO και UNICEF.

Ελπίζουμε πως το βιβλίο αυτό θα εμπνεύσει περισσότερους εκπαιδευτικούς σε όλο τον κόσμο για να ενσωματώσουν την Εκπαίδευση στις ηθικές αξίες στη φυσική αγωγή και σε άλλες ψυχαγωγικές δραστηριότητες για την προώθηση της διαπολιτισμικής και διαθρησκευτικής μάθησης.

Keshi Miyamoto
Πρόεδρος της
Arigatou International

Maria Lucia Uribe Torres
Διευθύντρια της
Arigatou International – Γενεύη

Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί Μαθαίνοντας να Παίζουμε Μαζί

Εισαγωγή: Το Πολυπολιτισμικό Πλαίσιο στην Ελλάδα

© UNOCHA

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων τριάντα χρόνων στην Ελλάδα έχουν συμβεί ριζικές αλλαγές, που με τη σειρά τους ανέδειξαν νέα ερωτήματα και έφεραν νέες προκλήσεις στο κοινωνικοοικονομικό και πολιτικό περιβάλλον. Κατά το μεγαλύτερο μέρος της σύγχρονης ιστορίας της, η Ελλάδα υπήρξε χώρα αποστολής μεταναστών, καθώς ένας μεγάλος αριθμός ατόμων αναχώρησε σε αναζήτηση μια καλύτερης τύχης για χώρες της Δυτικής Ευρώπης, την Αυστραλία και τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, τόσο στις αρχές του 20ου αιώνα όσο και μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Η κατάσταση αυτή ανατράπηκε μετά την κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και της Σοβιετικής Ένωσης κατέρρευσαν στα τέλη της δεκαετίας του 1980, πράγμα που οδήγησε, μεταξύ άλλων, και στη δημιουργία μιας απρόσμενα μεγάλης εισροής οικονομικών μεταναστών στην Ελλάδα. Κατά τη διάρκεια των δεκαετιών του 1990 και του 2000, η Ελλάδα έγινε επίσης χώρα φιλοξενίας για οικονομικούς μετανάστες και πολιτικούς πρόσφυγες από ασιατικές και αφρικανικές χώρες, πολλοί από τους οποίους δεν έχουν τα νομικά απαραίτητα έγγραφα.

Όλα αυτά συνέβησαν σε μια χώρα που «θεωρείται σε μεγάλο βαθμό μονο-εθνοτική, μονο-πολιτισμική και μονο-θρησκευτική, όπου το κυρίαρχο έθνος, κυρίως άτομα ελληνικής εθνοτικής καταγωγής και Χριστιανοί Ορθόδοξοι, αντιπροσώπευαν περίπου το 98% του συνολικού πληθυσμού. Ο κυρίαρχος ορισμός του έθνους ήταν εθνο-πολιτισμικός και θρησκευτικός, ενώ τα γεωπολιτικά στοιχεία ήταν δευτερεύουσας σημασίας στον καθορισμό του ποιος είναι Έλληνας.¹ Η πρωτοφανής εισροή των μεταναστών βρήκε τόσο την κυβέρνηση όσο και την κοινωνία απροετοίμαστες, θέτοντας ζητήματα που κυμαίνονται από τον επαναπροσδιορισμό της πολιτιστικής και εθνικής ταυτότητας, μέχρι την αντιμετώπιση της ξενοφοβίας και του ρατσισμού, καθώς και την ανάγκη να θεσμοθετηθεί μια σωστή μεταναστευτική πολιτική. Όπως και σε πολλές άλλες ευρωπαϊκές χώρες, όπου ο φόβος και η δυσπιστία για τους μετανάστες προκάλεσε την δημιουργία «αντι-μεταναστευτικών» πολιτικών κομμάτων, έτσι και στην Ελλάδα δημιουργήθηκαν πολιτικά κόμματα που λαμβάνουν επιθετική στάση κατά των μεταναστών, κατηγορώντας τη μετανάστευση για κοινωνικά δεινά όπως η ανεργία και το έγκλημα.

Στην προσπάθειά της να διαχειριστεί την πολιτισμική, εθνοτική και θρησκευτική ποικιλότητα που προέκυψε από τη μετανάστευση, η Ελλάδα υιοθέτησε την ιδέα και μια σειρά από πρακτικές που υποστηρίζουν την ενσωμάτωση, ενώ έννοιες όπως η ανεκτικότητα, η αποδοχή, ο σεβασμός ή η αναγνώριση απουσίαζαν και συνεχίζουν να απουσιάζουν σε μικρότερο ή

1 Triandafyllidou, 2011-2012.

μεγαλύτερο βαθμό από τις σχετικές συζητήσεις. Εδώ οφείλουμε να επισημάνουμε πως ο όρος «ενσωμάτωση» χρησιμοποιείται μάλλον αόριστα για να αναφερθεί, τις περισσότερες φορές, στην αφομοίωση και, σπανιότερα, σε μια αμοιβαία δέσμευση των διαφόρων ομάδων για το σχηματισμό μιας συνεκτικής κοινωνίας.²

Διαπολιτισμική Εκπαίδευση στην Ελλάδα

Στάσεις και συμπεριφορές μισαλλοδοξίας, περιφρόνησης και δυσπιστίας προς τους μετανάστες εκδηλώνονται συχνά στο σχολικό περιβάλλον. Τα μέτρα που λαμβάνονται στον τομέα της εκπαίδευσης ιδιαίτερα κατά τις τελευταίες δεκαετίες – όταν τα θεσμικά και νομοθετικά συστήματα εισήγαγαν την «διαπολιτισμική διάσταση» στην Ελληνική εκπαίδευση – ήταν, τελικά, μέρος μιας σιωπηρής αφομοιωτικής προσέγγισης.³ Αυτό οφείλεται εν μέρει στο γεγονός πως η αρχική πρόθεση, δεκαετίες του 1970 και του 1980, ήταν η ενσωμάτωση των παιδιών των παλινοστούτων, με τη θέσπιση τάξεων που διευκόλυναν την μετάβαση ή την επανεισοδοχή τους στο ελληνικό σχολείο και φροντιστηριακά, υποστηρικτικά μαθήματα. Τα πρώτα ενσωματώθηκαν αργότερα στο κυρίαρχο ρεύμα του δημόσιου σχολικού συστήματος και επικεντρώθηκαν στα μαθήματα της ελληνικής γλώσσας, του πολιτισμού και της ιστορίας για τους μαθητές που δεν είχαν την ελληνική ως μητρική τους γλώσσα.

Η ολοένα αυξανόμενη εθνο-πολιτισμική και θρησκευτική ποικιλότητα στις ελληνικές τάξεις αποτελούν παιδαγωγική και κοινωνική πρόκληση για τους εκπαιδευτικούς, αυξάνοντας την ανάγκη για την εφαρμογή μοντέλων διαπολιτισμικής και διαθρησκευτικής μάθησης. Η διαπολιτισμική και διαθρησκευτική εκπαίδευση θα πρέπει να επαναπροσδιοριστεί στο πλαίσιο της τρέχουσας πραγματικότητας στα σχολεία. Στόχος της θα πρέπει να είναι όχι μόνο η ενσωμάτωση των αλλοεθνών μαθητών, αλλά και η έκθεση των γηγενών μαθητών σε άλλους πολιτισμούς και πεποιθήσεις. Αυτή είναι η βασική προϋπόθεση για ουσιαστικό διαπολιτισμικό και διαθρησκευτικό διάλογο και ανταλλαγή, και για την κατανόηση της διαφορετικότητας και της ατομικής ταυτότητας. Πρόκειται για μια προσέγγιση, κι όχι απλά ένα είδος περιεχομένου μαθήματος, και θα πρέπει να διαποτίζει το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα από την προσχολική έως τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και να αφορά όλες τις διαστάσεις της εκπαίδευσης (σχολεία, αναλυτικά προγράμματα σπουδών, σχολικό προγραμματισμό, επιστημονικούς κλάδους, στρατηγικές και υλικά).⁴

Η ιδανική διαπολιτισμική και διαθρησκευτική μαθησιακή προσέγγιση βασίζεται στο διάλογο και την πραγματική εμπλοκή με άλλα άτομα και άλλους πολιτισμούς. Σε αυτό το πλαίσιο, ο ρόλος του σχολείου είναι διττός: να είναι μια αρένα διαπολιτισμικής πρακτικής, και ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα που προετοιμάζει τα παιδιά να ζήσουν σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία. Οι μαθητές σε διαπολιτισμικά περιβάλλοντα μαθαίνουν για τον πολιτισμό και τους τρόπους σκέψης των άλλων, ανταλλάσσουν απόψεις και μαθαίνουν να σέβονται και να εκτιμούν τη μοναδικότητα του καθένα. Μαθαίνουν επίσης να ζουν σε μια κοινωνία που βασίζεται στην αμοιβαία κατανόηση, το σεβασμό και την επικοινωνία μεταξύ των διαφόρων ομάδων και κοινοτήτων μέσα σε αυτή.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης προσδίδει επιπλέον αξία στο συγκεκριμένο μοντέλο διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, καθώς αυτό ενσωματώνει τη θρησκευτική διάσταση, σε μια προσπάθεια να γαλουχήσει υπεύθυνους, δημοκρατικούς πολίτες που σέβονται τη διαφορετικότητα των πεποιθήσεων και των αξιών που σχετίζονται με πίστεις και θρησκείες. Η ιδανική, σύγχρονη προσέγγιση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης αποσκοπεί στην προώθηση του διαλόγου, της αμοιβαίας κατανόησης και της ειρηνικής συνύπαρξης σε μια εποχή όπου η προσέγγιση που υπάρχει σε διάφορα Ευρωπαϊκά προγράμματα σπουδών εξακολουθεί να είναι μονο-θρησκευτική και μονο-πολιτισμική.⁵

2 Triandafyllidou, 2011-2012.

3 Triandafyllidou & Gropas, 2007.

4 Triandafyllidou & Gropas, 2007.

5 Council of Europe, 2006.

1. Τι είναι το «Μαθαίνοντας να Παίζουμε Μαζί»;

Το *Μαθαίνοντας να Παίζουμε Μαζί* είναι ένα πρόγραμμα που έχει ως στόχο να προωθηθούν οι ηθικές αξίες και η διαπολιτισμική μάθηση μέσα από το μάθημα της φυσικής αγωγής. Βασίζεται στο πρόγραμμα *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί: Ένα Διαπολιτισμικό και Διαθρησκευτικό πρόγραμμα για την Εκπαίδευση στις ηθικές αξίες*, που αναπτύχθηκε από την Arigato International, και υλοποιείται με μαθητές της Ε' τάξης του Δημοτικού Σχολείου Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης του Π. Φαλήρου στην Αθήνα από το 2011. Το σχολείο λειτουργεί από το 1996 με βάση το Νόμο 2413/96 για την Οργάνωση και Λειτουργία σχολείων Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης και έχει περίπου 100 μαθητές από 30 διαφορετικές χώρες, που αντιπροσωπεύουν 4 ηπείρους.

Λόγω της εθνοτικής, πολιτισμικής, θρησκευτικής και γλωσσικής πολυμορφίας του μαθητικού πληθυσμού, απαιτούνται ειδικές εκπαιδευτικές δράσεις και παιδαγωγικές προσεγγίσεις με στόχο τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος με σεβασμό, την προώθηση της ενσυναίσθησης, της μη βίαιης επικοινωνίας, της ατομικής και συλλογικής ευθύνης, και της συμφιλίωσης. Για το λόγο αυτό επιλέχθηκε και υλοποιήθηκε το πρόγραμμα *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί* κατά τη διάρκεια της Ευέλικτης ζώνης. Η ευέλικτη ζώνη αποτελεί ένα δίωρο καινοτόμο πρόγραμμα του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών, μέσα στο πλαίσιο της Διαθεματικής προσέγγισης, όπου οι μαθητές και οι δάσκαλοι μπορούν να σχεδιάσουν, να αναπτύξουν και να υλοποιήσουν σχέδια εργασίας (projects) με θέματα, ζητήματα και προβλήματα της καθημερινότητας που ενδιαφέρουν τα παιδιά, εφαρμόζοντας ομαδοσυνεργατικές, βιωματικές και συνεργατικές εκπαιδευτικές μεθόδους.⁶

Το *Μαθαίνοντας να Παίζουμε Μαζί* ξεκίνησε ως ιδέα από την καθηγήτρια φυσικής αγωγής του σχολείου, την Δρ. Αγγελική Αρώνη, το Σεπτέμβριο του 2011, όταν άρχισε να χρησιμοποιεί διάφορες δραστηριότητες και τεχνικές του εγχειριδίου *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί*. Σταδιακά, αποδείχτηκε πως μια προσαρμογή των βασικών εννοιών και της μεθοδολογικής προσέγγισης του εγχειριδίου ήταν εφικτή στο αναλυτικό πρόγραμμα της φυσικής αγωγής, και έτσι ξεκίνησε ένα πρόγραμμα πιλοτικής εφαρμογής. Βασισμένη στην εμπειρία που απέκτησε από την εφαρμογή του εγχειριδίου *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί* στη φυσική αγωγή, η καθηγήτρια το μετέτρεψε σε *Μαθαίνοντας να Παίζουμε Μαζί* και το υλοποίησε με τα δύο τμήματα της Ε' τάξης για επτά μήνες, από το Νοέμβριο του 2012 έως το Μάιο του 2013. Καθώς η κάθε τάξη έχει δύο ώρες φυσική αγωγή την εβδομάδα, οι μαθητές είχαν συνολικά τέσσερις ώρες στη διάθεση τους κάθε βδομάδα για την εφαρμογή του project.

6 Spinthourakis, Karatzia-Stavlioti, & Lempesi, 2007.

Στην εφαρμογή αυτή συμμετείχαν 18 μαθητές (5 κορίτσια και 13 αγόρια) από 10 χώρες (Αφγανιστάν, Αίγυπτος, Γεωργία, ΗΠΑ, Μπαγκλαντές, Νότια Αφρική, Ρουμανία, Ρωσία, Συρία, Ουκρανία).

10

Στόχοι του *Μαθαίνοντας να Παίζουμε Μαζί*

Καλλιέργεια αυτοεκτίμησης και ενδυνάμωση – Μέσω ομαδοσυνεργατικών κινητικών παιχνιδιών και δραστηριοτήτων που σχεδιάστηκαν και υλοποιούνται στη λογική να περιλαμβάνουν όλα τα παιδιά, οι μαθητές αποκτούν μια αίσθηση επιτυχίας, αναπτύσσουν και καλλιεργούν κινητικές, συναισθηματικές και κοινωνικές δεξιότητες, και βελτιώνουν την αυτό-αντίληψη και την αυτό-αποτελεσματικότητά τους. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τα παιδιά των οποίων οι περιορισμένες γλωσσικές δεξιότητες συχνά δημιουργούν συναισθήματα ανεπάρκειας και κατωτερότητας σε άλλα σχολικά μαθήματα.

Διευκόλυνση της επικοινωνίας μεταξύ εθνοτήτων και κοινωνική συνοχή – Με τη συμμετοχή σε κοινές, κινητικές «εργασίες» και σε ομαδοσυνεργατικά παιχνίδια, τα παιδιά που έχουν διαφορετική εθνο-πολιτισμική καταγωγή αναπτύσσουν εντονότερα την αίσθηση ότι ανήκουν σε μια ομάδα και είναι σε θέση να χτίσουν σχέσεις και φιλίες πέρα από όποιες κοινωνικές, οικονομικές και πολιτισμικές διαφορές τους. Αποκτούν την αίσθηση του «ανήκειν», και σταδιακά οικοδομούν μια κοινή ταυτότητα. Σύμφωνα με τον Schulenkorf (2010) οι αθλητικές δραστηριότητες έχουν τη δυνατότητα να δημιουργήσουν ένα «καθεστώς διπλής ταυτότητας» καθώς τα παιδιά θα είναι σε θέση να εκφράσουν την ταυτότητά τους με συμπληρωματικό τρόπο χωρίς να επιβάλλεται το ένα πάνω στο άλλο.

Πρώθηση του σεβασμού αμφισβητώντας τα στερεότυπα φύλου και εθν(ικ)ότητας – Ο αθλητισμός έχει θεωρεί αρκετές φορές ως χώρος που διακρίνει στερεότυπα τόσο του φύλου όσο και της εθνότητας και ως όχημα για διακρίσεις με τις μορφές του σεξισμού και του ρατσισμού. Η σιωπηρή επίδραση του βιολογικού ντετερμινισμού παραμένει ισχυρή, αναστέλλοντας τη συμμετοχή ορισμένων εθνοτήτων και των κοριτσιών στη φυσική αγωγή και τον αθλητισμό. Μεταξύ άλλων, ο βιολογικός ντετερμινισμός υποθέτει ότι οι γυναίκες είναι σωματικά και φυσιολογικά κατώτερες από τους άνδρες και επομένως ανίκανες να συμμετέχουν σε ορισμένες σωματικές δραστηριότητες (π.χ., τρέξιμο μεγάλων αποστάσεων, αθλήματα επαφής, όπως το

ποδόσφαιρο). (Kirk, 2012). Προσεκτικά σχεδιασμένα μαθήματα φυσικής αγωγής με στόχο να συμμετέχουν όλα τα παιδιά, μπορούν να αμφισβητήσουν στερεότυπα, όπως αυτά του φύλου και της εθνότητας και να δημιουργήσουν χώρο για περαιτέρω κατανόηση, επιτρέποντας έτσι στους μαθητές να μεταβάλλουν τόσο τις δικές τους αντιλήψεις, όσο και τις αντιλήψεις των άλλων για τις ικανότητές και τους κοινωνικούς τους ρόλους.

Πρώωση μιας κουλτούρας ειρήνης και αρμονικής συνύπαρξης – Η έρευνα έχει δείξει ότι οι καλά σχεδιασμένες φυσικές δραστηριότητες που ενσωματώνουν τις καλύτερες αξίες του αθλητισμού – τον σεβασμό του αντιπάλου, την ευγενή άμιλλα, την ομαδική εργασία, την ατομική και συλλογική ευθύνη, το σεβασμό και την τήρηση των συμφωνημένων κανόνων, και τη συμφιλώση – μπορούν να βοηθήσουν τα άτομα να αναπτύξουν τις αξίες και δεξιότητες που είναι απαραίτητες για την πρόληψη και την επίλυση των συγκρούσεων στη ζωή τους και εκτός του αθλητικού χώρου. Επιπλέον, μπορούν να εκτονώσουν τις εντάσεις μεταξύ των εθνοτικών ομάδων βοηθώντας τους να υιοθετήσουν μια πιο κριτική στάση αναφορικά με τη συμμετοχή τους σε συγκρούσεις επιτρέποντας τους να οραματίζονται πιο ειρηνικούς τρόπους για να παίξουν ένα πολύτιμο κοινωνικό ρόλο.⁷

Πως αναπτύχθηκε το «Μαθαίνοντας να Παίζουμε Μαζί»

Η Δρ. Αγγελική Αρώνη πληροφορήθηκε για το πρόγραμμα *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί* στο Ετήσιο Συνέδριο της Διεθνούς Ένωσης για τη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση στην Αθήνα το 2009. Σκέφτηκε πως Η προσέγγιση και οι μεθοδολογίες του ήταν σαφώς κατάλληλες για τους μαθητές της, και εναρμονισμένες με τον τρόπο που μέχρι τότε εργαζόταν για την πρώωση της αμοιβαίας κατανόησης και του σεβασμού, και ένα κατάλληλο μέσο για να υπηρετηθούν οι ανάγκες και οι προκλήσεις ενός διαπολιτισμικού σχολείου. Μετά από μια πειραματική χρήση κάποιων δραστηριοτήτων του εγχειριδίου με τους μαθητές της, η Δρ. Αρώνη επιλέχθηκε να συμμετέχει στη Διεθνή Εκπαίδευση για τους Εκπαιδευτές του εν λόγω προγράμματος που οργανώθηκε από την Arigatou International στην Ελβετία το Δεκέμβριο του 2010. Η εκπαίδευση αυτή την οδήγησε στην ιδέα να χρησιμοποιήσει το πρόγραμμα πιο συστηματικά και ολοκληρωμένα με τους μαθητές της κατά τη διάρκεια της ευέλικτης ζώνης.

Στο Δημοτικό σχολείο Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης Π. Φαλήρου, οι μαθητές είναι χωρισμένοι στις τάξεις ανάλογα με την γλωσσική τους επάρκεια στην Ελληνική γλώσσα. Υπάρχουν δύο τμήματα στην Ε' τάξη: Ε1 και Ε2. Το πρώτο αποτελούνταν από μαθητές που βρίσκονταν στο σχολείο για αρκετά χρόνια και μιλούσαν καλά Ελληνικά, ενώ το δεύτερο είχε μαθητές που είχαν έρθει πρόσφατα στην Ελλάδα και μιλούσαν ελάχιστα έως καθόλου, Ελληνικά. Υπήρχαν συγκρούσεις μεταξύ των δύο τμημάτων. Μετά από συζήτηση του θέματος με τις δύο δασκάλες της πέμπτης Δημοτικού, η Δρ Αρώνη πρότεινε την εφαρμογή του προγράμματος *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί* σε κοινά μαθήματα έχοντας ως στόχο την πρώωση του σεβασμού και της συνοχής μεταξύ των μαθητών. Οι δασκάλες συμφώνησαν ομόφωνα για την υλοποίηση του προγράμματος.

7 Sport for Development and Peace International Working Group, 2008.

Ήταν τότε που γεννήθηκε η ιδέα του συνδυασμού του προγράμματος *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί* με τη φυσική αγωγή, και άρχισε να γίνεται σαφές ότι για να μάθουν τα παιδιά να ζουν μαζί, θα πρέπει πρώτα να μάθουν να *παίζουν* μαζί.

Γιατί να εφαρμοστεί το «Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί» στη φυσική αγωγή;

Οι στόχοι της φυσικής αγωγής συνδέονται άμεσα με τους γενικούς στόχους των εκπαιδευτικών συστημάτων των περισσότερων χωρών, και επηρεάζονται επίσης από το πολιτισμικό και κοινωνικό περιβάλλον. Στην Ελλάδα, σύμφωνα με τον Ν. 1566/85, σκοπός της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι να συμβάλει στην ολόπλευρη και αρμονική ανάπτυξη των νοητικών και ψυχοκινητικών δυνατοτήτων των παιδιών, έτσι ώστε όλα αυτά, ανεξάρτητα από το φύλο ή την εθνική καταγωγή, να μπορούν να αναπτύξουν υγιείς προσωπικότητες και να ζήσουν ειρηνικά μεταξύ τους. Κατά συνέπεια, η φυσική αγωγή στην Ελλάδα απευθύνεται στους τρεις κύριους τομείς της προσωπικότητας του μαθητή – το ψυχοκινητικό, το συναισθηματικό και το γνωστικό – σε μια προσπάθεια να αναπτύξει τις γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις του μαθητή.

Ο σκοπός αυτός συνάδει με την προσέγγιση του *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί*, η οποία αντιστοιχεί με τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, γενικότερα, και με το άρθρο 29, ειδικότερα, το οποίο ορίζει ότι η εκπαίδευση του παιδιού πρέπει να αποσκοπεί στην πληρέστερη δυνατή ανάπτυξη της προσωπικότητας, των ταλέντων, των πνευματικών και σωματικών ικανοτήτων του.

Στο αναλυτικό πρόγραμμα της φυσικής αγωγής στην Ελλάδα, οι ειδικοί σκοποί ανά τομέα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.⁸

Ψυχοκινητικός τομέας

- > Ανάπτυξη των αντιληπτικών ικανοτήτων μέσω των αισθητήριων οργάνων (της κιναισθησης, της όρασης, της ακοής, της αφής, της ισορροπίας)
- > Ανάπτυξη των συντονιστικών ικανοτήτων
- > Ανάπτυξη των κινητικών δεξιοτήτων
- > Ανάπτυξη της εκφραστικής και δημιουργικής κίνησης
- > Καλλιέργεια του ρυθμού
- > Ανάπτυξη των φυσικών ικανοτήτων (δύναμη, ταχύτητα, αντοχή, ευλυγισία)
- > Προαγωγή της υγείας και ευεξίας

Συναισθηματικός τομέας

- > Ανάπτυξη συναισθηματικών και κοινωνικών δεξιοτήτων (επικοινωνία, συνεργασία, ομαδικό πνεύμα, ισότιμη συμμετοχή, αυτοπειθαρχία, υπευθυνότητα, θετική αυτοαντίληψη, κλπ.)
- > Ανάπτυξη ηθικών αξιών (τιμιότητα, δικαιοσύνη, αξιοκρατία, αποδοχή της διαφορετικότητας, σεβασμός των κανόνων, σεβασμός των αντιπάλων, αυτοσεβασμός, μετριοφροσύνη, συνετή αντιμετώπιση της νίκης και της ήττας)

8 Ντάνης, 2011, σελ., 14.

Γνωστικός τομέας

- > Κατανόηση των εννοιών της φυσικής αγωγής
- > Απόκτηση γνώσεων σχετικών με τη φυσική αγωγή και τον αθλητισμό
- > Απόκτηση γνώσεων των κανονισμών διαφόρων αθλημάτων και αγωνισμάτων
- > Απόκτηση γνώσεων σχετικών με την ολυμπιακή ιδέα και κίνηση
- > Απόκτηση γνώσεων που σχετίζονται με τον παραδοσιακό χορό, τη μουσική και το τραγούδι σε τοπικό και εθνικό επίπεδο
- > Απόκτηση βασικών γνώσεων υγιεινής και πρώτων βοηθειών
- > Ανάπτυξη της φαντασίας και της δημιουργικότητας
- > Εκτίμηση των αισθητικών στοιχείων των κινήσεων
- > Απόκτηση συνηθειών άσκησης ή άθλησης
- > Ανάπτυξη θετικής στάσης για «δια βίου» άσκηση ή άθληση και συνειδητοποίηση των οφελών που προκύπτουν από αυτή

Προφανώς, η επίτευξη όλων αυτών των στόχων δεν είναι εύκολη υπόθεση για τους καθηγητές φυσικής αγωγής σε δύο ώρες την εβδομάδα που μάθημα ανά τάξη. Ως εκ τούτου, οι οδηγιές και οι κατευθύνσεις που δίνει το Αναλυτικό Πρόγραμμα αναφέρουν ότι η σχολική φυσική αγωγή δίνει προτεραιότητα στην ανάπτυξη των κινητικών δεξιοτήτων των μαθητών και την ενίσχυση της υγείας τους. Είναι, λοιπόν, καθήκον, αλλά, τελικά, εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια του εκπαιδευτικού να σχεδιάσει προσεκτικά τα μαθήματα για την επίτευξη πολλαπλών στόχων μέσω κινητικών δραστηριοτήτων. Η θεσμοθετημένη πολιτική για τα σχολικά αθλήματα ανταποκρίνεται επίσης σε αυτό το θέμα, προβλέποντας τη χορήγηση επιπλέον χρόνου, στο τέλος κάθε σχολικού έτους για την οργάνωση αθλητικών αγώνων και σχολικών πρωταθλημάτων.

Η πολιτική αυτή συμβάλλει στην αύξηση του αριθμού των ωρών που τα παιδιά εξασκούνται στη σωματική δραστηριότητα, αλλά μόνο για εκείνα που έχουν τις δεξιότητες για να συμμετέχουν στις σχολικές ομάδες. Μπορεί επίσης να αυξήσει την ανταγωνιστικότητα μεταξύ των σχολείων και των μαθητών, και επιβαρύνει τους καθηγητές φυσικής αγωγής με το να κάνουν προπόνηση για συγκεκριμένα αθλήματα την ώρα του μαθήματος έτσι ώστε για να βελτιώσουν τις επιδόσεις του σχολείου τους στους αγώνες και τα σχολικά πρωταθλήματα. Υπάρχει, επομένως, ανάγκη και αίτημα να υπάρξει χώρος και χρόνος πέρα από αυτή την προσέγγιση, που να επιτρέπει στους εκπαιδευτικούς να χρησιμοποιούν τα μαθήματα φυσικής αγωγής για να στηρίξουν όχι μόνο το ψυχοκινητικό τομέα, αλλά και, παράλληλα, το συναισθηματικό και το γνωστικό, σε όλα τα παιδιά του σχολείου.

Μια απάντηση στο παραπάνω αίτημα ήρθε από την εισαγωγή του Διαθεματικού Ενιαίου Πλαισίου Προγραμμάτων Σπουδών που επέτρεψε στους καθηγητές φυσικής αγωγής να ενσωματώσουν στα μαθήματά τους διάφορα θέματα ατομικού ή γενικού ενδιαφέροντος για το άτομο, το περιβάλλον και τις κοινωνικές σχέσεις. Τέτοια θέματα περιλαμβάνουν την ευαισθητοποίηση για τα ανθρώπινα δικαιώματα, τα ζητήματα της μετανάστευσης και του ρατσισμού, καθώς και την δραστηριοποίηση σχετικά με προβληματικές καταστάσεις όπως οι συνέπειες της καθιστικής ζωής, οι χημικές εξαρτήσεις, κλπ. Αυτή η διαθεματική προσέγγιση παρέιχε το απαραίτητο νομικό πλαίσιο για την ιδέα της εφαρμογής του προγράμματος *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί* με τη φυσική αγωγή.

Τι καθιστά το πρόγραμμα «Μαθαίνοντας να Παίζουμε Μαζί» μοναδικό;

Τόσο η εκπαιδευτικός όσο και οι μαθητές αναφέρουν πως ο σχεδιασμός και η εφαρμογή του *Μαθαίνοντας να Παίζουμε Μαζί* υπήρξε μια μοναδική μαθησιακή εμπειρία, η οποία άλλαξε τον τρόπο που αντιλαμβάνονται τη σχολική φυσική αγωγή. Παρά το γεγονός πως οι δυνατότητες που παρέχει αθλητισμός για την οικοδόμηση ειρηνευτικών διαδικασιών δεν αποτελεί καινούργια έννοια, τα περισσότερα παρόμοια projects στην Ελλάδα έχουν εφαρμοστεί στα πλαίσια της μη-τυπικής και άτυπης εκπαίδευσης. Αυτό καθιστά το *Μαθαίνοντας να Παίζουμε Μαζί* ένα πρωτοποριακό πρόγραμμα, ένα από τα πρώτα του είδους του. Τα παρακάτω στοιχεία κάνουν το εν λόγω πρόγραμμα φυσικής αγωγής μοναδικό.

Η φυσική αγωγή συνδυάζεται με την Εκπαίδευση στις ηθικές αξίες για την προώθηση της διαπολιτισμικής κατανόησης –

Στο πλαίσιο της τυπικής εκπαίδευσης, δόθηκε στη φυσική αγωγή μια ευρύτερη μαθησιακή και μεθοδολογική προοπτική για να ενσωματώσει την Εκπαίδευση στις ηθικές αξίες. Η εκπαίδευση αυτή συμβάλλει στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, του αναστοχασμού και της δράσης, και ενθαρρύνει τους μαθητές να δουν τον «άλλο» όχι ως ανταγωνιστή αλλά ως κάποιον από τον οποίο μπορεί κανείς να μάθει. Έτσι, και με έμφαση στον αναστοχασμό σχετικά με τις αξίες και τις δραστηριότητες που προωθούν τη συνεργασία και τη μη βίαιη επίλυση των συγκρούσεων, η φυσική αγωγή γίνεται ένα ισχυρό εργαλείο για να μάθουν οι μαθητές να ζουν μαζί με τους άλλους.

Η ομάδα των μαθητών παρουσιάζει μεγάλη πολιτισμική

ετερογένεια—Οι μαθητές προέρχονταν από 10 διαφορετικές χώρες, και δεν είχαν μια κοινή προφορική και γραπτή γλώσσα ή παρόμοιο κοινωνικο-οικονομικό υπόβαθρο. Ανάμεσά τους, υπήρχαν παιδιά από περιοχές που πλήττονται από πόλεμο, των οποίων οι γονείς ήταν νεκροί ή άνεργοι, παιδιά που μένανε σε εστίες και κέντρα προσφύγων και για τα οποία η μετανάστευση δεν ήταν προσωπική επιλογή αλλά απόφαση που τους επιβλήθηκε. Τα περισσότερα από αυτά ήταν καχύποπτα και διστακτικά στο να ανοιχτούν και να σχηματίσουν στενές σχέσεις είτε με τους δασκάλους είτε με τους συμμαθητές τους. Σε πολλές περιπτώσεις, δε, η Ελλάδα δεν ήταν η πρώτη χώρα στην οποία είχαν μεταναστεύσει, αλλά ούτε περίμεναν να είναι και η τελευταία.

Το παιχνίδι χρησιμοποιείται για τη δημιουργία συναισθηματικής

εμπλοκής μεταξύ των παιδιών και δρα θεραπευτικά – Το πρόγραμμα προσέφερε σε αυτά τα παιδιά το παιχνίδι ως μέσο για τη δημιουργία σχέσεων και δεσμών. Παίρνοντας απόσταση από τα ανταγωνιστικά αθλήματα και χρησιμοποιώντας την προσέγγιση του *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί*, το πρόγραμμα έδωσε στα παιδιά χώρο και χρόνο για να παίξουν, καθώς είναι το παιχνίδι που συνδέει τα παιδιά με τη χαρά της ζωής. Ιδιαίτερα για τα παιδιά που φέρνουν μαζί τους το τραύμα της ένοπλης σύγκρουσης και του πολέμου, το παιχνίδι είναι μια αναγκαιότητα και όχι πολυτέλεια – είναι απαραίτητο για να επιτύχουν υγιή γνωστική, κοινωνική, συναισθηματική και σωματική ανάπτυξη.

Μεθοδολογίες και τεχνικές

Το εγχειρίδιο *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί* προτείνει πέντε βασικές μεθοδολογίες, με βάση τις παιδαγωγικές προσεγγίσεις του Janusz Korczak, και επιτρέπει στον εκπαιδευτικό να επιλέξει τις καταλληλότερες για τις ανάγκες της ομάδας του. Πρόκειται για μεθόδους που βασίζονται 1. στις εμπειρίες των συμμετεχόντων, 2. στην ενδοσκόπηση, 3. στη συζήτηση, 4. στην επίλυση προβλήματος και 5. στην ομαδοσυνεργατική μάθηση (experience, introspection, discussion, problem solving and cooperation based learning).

Όλα αυτά προωθούν την ενεργή συμμετοχή, τη συνδιαλλαγή και τη σύνδεση με τους άλλους, και χρησιμοποιούν διάφορες τεχνικές μάθησης – παιχνίδια, αθλήματα, παιχνίδια ρόλων, επίλυση προβλημάτων, μελέτες περιπτώσεων, διλήμματα, αντιπαραθέσεις κλπ. Ακόμη, σε αυτό το πρόγραμμα που αφορούσε το μάθημα της φυσικής αγωγής, είχε συμπεριληφθεί η μέθοδος που βασίζεται στην ενδοσκόπηση. Έτσι οι μαθητές, μετά από τη συμμετοχή τους σε συγκεκριμένα παιχνίδια ή κινητικές δραστηριότητες, καλούνταν να αναστοχαστούν σιωπηλά πάνω στην εμπειρία τους και στην συνέχεια να ανταλλάξουν σκέψεις και συναισθήματα.

Ομαδοσυνεργατική μέθοδος και μέθοδος επίλυσης προβλήματος

Κύρια μέθοδος στην υλοποίηση του προγράμματος υπήρξε η ομαδοσυνεργατική, καθώς τα μαθήματα της φυσικής αγωγής βασίστηκαν σε ομαδοσυνεργατικά κινητικά παιχνίδια και δραστηριότητες όπου οι μαθητές δούλεψαν και έπαιξαν μαζί σε μικρές ομάδες. Οι ομαδοσυνεργατικές κινητικές δραστηριότητες ήταν μαθητο-κεντρικές και προωθούσαν την ισότιμη συμμετοχή όλων (inclusive), δίνοντας στους μαθητές τον πρωταρχικό ρόλο στη λήψη αποφάσεων. Προσθέτοντας το στοιχείο ενός προβλήματος προς επίλυση, ο εκπαιδευτικός έδινε μια κινητική ή σωματική πρόκληση, ένα πρόβλημα που απαιτούσε από τις ομάδες των μαθητών να συνεργαστούν και να αποφασίσουν από κοινού τις καταλληλότερες στρατηγικές για την επίλυσή του. Οι μαθητές έπρεπε να επικοινωνήσουν τόσο λεκτικά όσο και μη λεκτικά / κινητικά, χρησιμοποιώντας τη δημιουργικότητά και τις δεξιότητες κριτικής σκέψης τους για να επιλύσουν το πρόβλημα. Στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής, τα ομαδοσυνεργατικά παιχνίδια συνέβαλαν σημαντικά στο «χτίσιμο» της ομάδας, η οποία με τη σειρά της μετέφερε την έμφαση στις σχέσεις μεταξύ των συμπαικτών – το πιο σημαντικό εδώ δεν ήταν το αν τελικά η ομάδα θα επιλύσει το πρόβλημα, αλλά ο τρόπος με τον οποίο τα μέλη της εργάζονται μαζί για το λύσουν.

© Angeliki Aroni

Μέθοδος βασισμένη στη συζήτηση

Ορισμένες από τις δραστηριότητες του εγχειριδίου *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί* που βασίζονται στη συζήτηση ως μαθησιακή μεθοδολογία προσαρμόστηκαν στο πλαίσιο της φυσικής αγωγής προκειμένου να δημιουργήσουν ουσιαστικούς διαλόγους μεταξύ των μαθητών, επιτρέποντάς τους να συζητήσουν θέματα που σχετίζονται με τα δικαιώματα του παιδιού, τον αθλητισμό και το φύλο. Η έλλειψη κλειστών αθλητικών εγκαταστάσεων στο σχολείο έκανε τις βροχερές ή κρύες μέρες ιδανικές γι' αυτό. Μετά από κάποια αρχική απροθυμία, οι μαθητές άρχισαν να συμμετέχουν ενεργά στις συζητήσεις. Πολλές σκληρές πεποιθήσεις και προκαταλήψεις αμφισβητήθηκαν και αναλύθηκαν καθώς το διαφορετικό εθνοπολιτισμικό υπόβαθρο των μαθητών παρείχε μια πληθώρα από διαφορετικές κοσμοθεωρίες.

Μέθοδος βασισμένη στις εμπειρίες των συμμετεχόντων

Η μέθοδος βασίζεται στις εμπειρίες των συμμετεχόντων και στο πως αναλύουν και αξιολογούν, είτε σε ατομικό είτε σε συλλογικό επίπεδο, και στη συνέχεια στο πως διαχειρίζονται τωρινά ή παλιότερα (σημαντικά και συχνά) γεγονότα και στοιχεία που προκύπτουν κατά την εμπλοκή τους σε δραστηριότητες που οργανώνονται από τους δασκάλους. Η μέθοδος αυτή χρησιμοποιήθηκε κυρίως όταν οι μαθητές από το διαπολιτισμικό σχολείο επισκέφθηκαν γειτονικά σχολεία με αποκλειστικό ή κυρίαρχο πληθυσμό Ελλήνων μαθητών για να έρθουν σε επαφή μαζί τους και να παίξουν, αλλά και στο τέλος της σχολικής χρονιάς, όταν έπρεπε να σχεδιάσουν και να εφαρμόσουν ένα σχέδιο εργασίας (project). Η υλοποίηση του τελευταίου τους

βοήθησε να ενσωματώσουν και να εσωτερικεύσουν περαιτέρω τις έννοιες και τις αξίες με τις οποίες είχαν εργαστεί κατά τη διάρκεια του έτους και να συμβάλουν ενεργά στη δημιουργία μιας κουλτούρας ειρήνης στην κοινότητά τους. Το project που σχεδίασαν βοήθησε τα παιδιά από διαφορετικές χώρες να γνωριστούν και να παίζουν μαζί, όχι με σκοπό να κερδίσουν, αλλά για την καθαρή διασκέδαση και τη χαρά της συμμετοχής στο παιχνίδι.

Παρακολούθηση της προόδου

Το πρόγραμμα *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί* χρησιμοποιεί πέντε μοντέλα αξιολόγησης που έχουν σχεδιαστεί για να βοηθήσουν τους συμμετέχοντες να αξιολογήσουν τη δική τους μάθηση καθώς και τις αλλαγές που βιώνουν λόγω του προγράμματος. Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε στο *Μαθαίνοντας να Παίζουμε Μαζί* ήταν το «μοντέλο ανταλλαγής στην ομάδα» (group sharing model). Η χρήση των υπόλοιπων προτεινόμενων μοντέλων δεν ήταν εφικτή, κυρίως λόγω της ανεπάρκειας των γλωσσικών δεξιοτήτων των μαθητών.

Ένα από τα άλλα μοντέλα, το ημερολόγιο μάθησης, προσαρμόστηκε και χρησιμοποιήθηκε από την εκπαιδευτικό ως ημερολόγιο καταγραφής παρατηρήσεων. Το ημερολόγιο μάθησης αποτελεί ένα προσωπικό ημερολόγιο για κάθε μαθητή που συμμετέχει στο πρόγραμμα και συμπληρώνεται μετά από κάθε μάθημα ώστε ο μαθητής να αναστοχάζεται την εμπειρία που προηγήθηκε, να επεξεργάζεται τις διεργασίες που του συμβαίνουν και να αναγνωρίζει τι ξέρει, τι μαθαίνει, τι

αντιλαμβάνεται και τι βιώνει. Το ημερολόγιο καταγραφής παρατηρήσεων από την άλλη πλευρά, ήταν ένα αρχείο που τηρούσε η εκπαιδευτικός που υλοποίησε το πρόγραμμα. Το συμπλήρωνε μετά από κάθε μάθημα, καταγράφοντας τις παρατηρήσεις, τα σχόλια και τις σκέψεις της καθώς και τα σχόλια των παιδιών όπως αυτά προέκυπταν από την «ανταλλαγή στην ομάδα» που λάμβανε χώρα μια φορά την εβδομάδα. Αντί να γράφουν, ήταν πιο εύκολο για τους μαθητές να συζητούν προφορικά και να αναπτύσσουν τις σκέψεις τους πάνω σε προτεινόμενες ερωτήσεις – όπως «Ποιο θεωρείτε ότι ήταν το πολυτιμότερο στοιχείο των μαθημάτων αυτής της εβδομάδας;» και «Τι σημασία νομίζετε ότι είχε;» – αφού υπήρχε πάντα τουλάχιστον ένα ακόμη μαθητής, ο οποίος μιλούσε τη γλώσσα του / της και χρησίμευε ως διερμηνέας. Δεδομένου ότι ήταν δύσκολο για τους μαθητές να κρατάνε το δικό τους ατομικό ημερολόγιο, η εκπαιδευτικός κατέγραφε τις σκέψεις τους στο δικό της ημερολόγιο παρατηρήσεων.

Το ημερολόγιο καταγραφής παρατηρήσεων αποδείχθηκε ένα πολύτιμο εργαλείο κατά τη διάρκεια της εφαρμογής του προγράμματος, καθώς εξυπηρέτησε τους σκοπούς τόσο της διαμορφωτικής όσο και της τελικής αξιολόγησης. Οι τακτικές καταγραφές της εκπαιδευτικού παρείχαν πληροφορίες τόσο για τη διαδικασία και τις δραστηριότητες που πραγματοποιούνταν, ενώ παράλληλα, οι καταγραφές αυτές αποτέλεσαν τη βάση για τη συγκρότηση ενός σχήματος διαμορφωτικής αξιολόγησης με βάση το οποίο προχώρησε σε προσαρμογές και αλλαγές κατά την εξέλιξη του προγράμματος για να βοηθήσει στην επίτευξη των στόχων του. Παράλληλα, παρείχε μια τελική αξιολόγηση στο τέλος του προγράμματος, δίνοντας μια συνολική περιγραφή της εφαρμογής και της αποτελεσματικότητάς της.

Οι σημειώσεις και οι διαπιστώσεις στο ημερολόγιο παρατηρήσεων έδωσαν μια σαφή εικόνα των σταδιακών αλλαγών στη συμπεριφορά της ομάδας και την κοινή αίσθηση του ανήκειν. Μικρά πράγματα που θα μπορούσαν να έχουν περάσει απαρατήρητα βρήκαν εκεί τη θέση και την αξία τους: μαθητές που πεισματικά αρνιόντουσαν να παίξουν με κάποιους από τους συμμαθητές τους κατά την έναρξη του προγράμματος φάνηκαν να το κάνουν αργότερα με λιγότερες αντιρρήσεις, αγόρια που ποτέ δεν ήθελαν να κάνουν ζευγάρια με κορίτσια σε κάποιες δραστηριότητες κατέληξαν να τα επιλέγουν πρώτα πάνω από τα αγόρια φίλους τους, οι συγκρούσεις μειώθηκαν σε συχνότητα και σοβαρότητα, η γλώσσα έγινε λιγότερο σκληρή και επιθετική. Αυτά αντιπροσωπεύουν σημαντικές αλλαγές που μαρτυρούν τη θετική επίδραση του προγράμματος.

2. Πως χρησιμοποιήθηκαν οι ενότητες του «Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί» στο «Μαθαίνοντας να Παίζουμε Μαζί»;

Οι ενότητες και τα κιόσκια του προγράμματος *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί* προσαρμόστηκαν για τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες του προγράμματος στην Ελλάδα, και επιλέχθηκαν προσεκτικά δραστηριότητες οι οποίες κρίθηκαν καταλληλότερες για το περιεχόμενο της φυσικής αγωγής και της ιδιαίτερης κινητικής φύσης της. Η κύρια πρόθεση ήταν να σχεδιαστούν και να εφαρμοστούν κινητικές δραστηριότητες και παιχνίδια που δεν αποκλείουν, και που βοηθούν στην προώθηση των τεσσάρων αξιών του *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί* (το σεβασμό, την υπευθυνότητα, την ενσυναίσθηση και τη συμφιλίωση), προκειμένου να οικοδομηθεί μια κοινή πλατφόρμα για ειρηνική συνύπαρξη. Το πρόγραμμα *Μαθαίνοντας να Παίζουμε Μαζί* επεδίωξε επίσης να παρέχει ευκαιρίες κοινωνικοποίησης για τους μαθητές του Δημοτικού Σχολείου Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης με τους πιο ομοιογενείς μαθητικούς πληθυσμούς των γειτονικών σχολείων (που αποτελούνται κυρίως από Έλληνες μαθητές), καθώς και να ενισχύσει τις σχέσεις μεταξύ διαφορετικών πολιτισμών, ενισχύοντας έτσι την ευαισθητοποίηση και την βαθύτερη κατανόηση των άλλων πολιτισμών, και παραπέρα, επιδιώκοντας μια συχνότερη άσκηση των συμμετεχόντων σε ζητήματα που έχουν να κάνουν με τον σεβασμό, την υπευθυνότητα, την ενσυναίσθηση και τη συμφιλίωση.

Από την **Ενότητα 1: Κατανοώντας τον εαυτό μου και τους άλλους**, επιλέχθηκαν τα παρακάτω κιόσκια: «Αναγνωρίζω τον εαυτό μου σε σχέση με τους άλλους», «Δεν μπορούμε απλά να τα πάμε καλά;» και «Βάζοντας το εαυτό μου στη θέση του άλλου». Κατά τη διάρκεια αυτής της φάσης του προγράμματος, σκέψεις για την ταυτότητα, ειδικά για τον διπολιτισμική ταυτότητα των μεταναστών μαθητών, διερευνήθηκαν με στόχο να μπορέσουν τα παιδιά να αντιληφθούν και να προσδιορίσουν τόσο τη δική τους εθνική ταυτότητα όσο και την κυρίαρχη εθνική ταυτότητα της ευρύτερης κοινωνία της οποίας αποτελούν μέρος. Από την **Ενότητα 2: Μεταμορφώνοντας τον Κόσμο Μαζί**, επιλέχθηκαν τα κιόσκια: «Κατανοώντας τις συγκρούσεις, τη βία και τις αδικίες γύρω μου», «Χτίζοντας γέφυρες εμπιστοσύνης» και «Δουλεύοντας μαζί για την μεταμορφώσουμε τον κόσμο». Αυτό το μέρος του προγράμματος παρακινεί τα παιδιά να συζητήσουν και να προβληματιστούν σχετικά με τα θέματα των συγκρούσεων και της βίας που υπάρχει γύρω τους και να αναπτύξουν στρατηγικές για τη συμφιλίωση προκειμένου να ενισχυθεί η συνύπαρξη, η συνεργασία και η συναίσθηση των ατομικών και συλλογικών ευθυνών τους. Οι μαθητές έπρεπε να συνειδητοποιήσουν τόσο τις δικές τους προκαταλήψεις και στερεότυπα όσο και του πολιτισμού τους, και δούλεψαν μαζί για να μετασχηματίσουν τις διαστρεβλωμένες αντιλήψεις που είχαν για τους άλλους.

Ενότητα 1 – Κατανοώντας τον εαυτό μου και τους άλλους

Αναγνωρίζω τον εαυτό μου σε σχέση με τους άλλους

Δεν μπορούμε απλά να τα πάμε καλά;

Βάζοντας το εαυτό μου στη θέση του άλλου

Ενότητα 2 – Μεταμορφώνοντας τον Κόσμο Μαζί

Κατανοώντας τις συγκρούσεις, τη βία και τις αδικίες γύρω μου

Χτίζοντας γέφυρες εμπιστοσύνης

Δουλεύοντας μαζί για να μεταμορφώσουμε τον κόσμο

Το υλικό που ακολουθεί περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο προσαρμόστηκε κάθε ενότητα για το πρόγραμμα, πώς χρησιμοποιήθηκαν τα κίόσκια, και ποιες συγκεκριμένες δραστηριότητες πραγματοποιήθηκαν σε κάθε ενότητα και κίόσκι. Οι στόχοι στο κάθε κίόσκι έχουν προσαρμοστεί στη φύση του μαθήματος της φυσικής αγωγής, διατηρώντας παράλληλα τη βασική προσέγγιση του *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί*.

Πολυπολιτισμικά, ομαδοσυνεργατικά παιχνίδια και δραστηριότητες του *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί* προσαρμοσμένες για τη φυσική αγωγή

Χρησιμοποιήθηκαν τρεις βασικές κατηγορίες παιχνιδιών και δραστηριοτήτων:

1. Πολυπολιτισμικά παιχνίδια, τα οποία, αφού παίζονταν με τον τρόπο της χώρας προέλευσής τους, σε πολλές περιπτώσεις στη συνέχεια τροποποιούνταν και παίζονταν σε ομαδοσυνεργατική μορφή.
2. ομαδοσυνεργατικά παιχνίδια, και
3. δραστηριότητες από το εγχειρίδιο του «*Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί*» προσαρμοσμένες για τη φυσική αγωγή.

Και τα τρία είδη των παιχνιδιών και δραστηριοτήτων αντιστοιχήθηκαν και χρησιμοποιήθηκαν μέσα στις ενότητες και τα κίόσκια που επιλέχθηκαν από το *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί*, όπως λεπτομερώς παρουσιάζονται από τη σελίδα 27 και μετά.

Προκειμένου μια κοινωνία να αποκτήσει γνώσεις και να γίνει μάρτυρας αλλαγών στις στάσεις για τον πολιτισμό, πρέπει να συντελεστούν αλλαγές στις εκπαιδευτικές προσεγγίσεις. Τα σχολεία, ιδιαίτερα, πρέπει να προβληματιστούν σχετικά με τον πλούτο που προσφέρει η εθνική και πολιτισμική πολυμορφία, και να προσεγγίσουν το υπόβαθρο και την καταγωγή κάθε μαθητή μέσα από το περιεχόμενο και τις δραστηριότητες των μαθημάτων. Τα παιδιά πρέπει να μάθουν, να βιώσουν και να εκτιμήσουν τους δικούς τους αλλά και τους πολιτισμούς των άλλων, προκειμένου να είναι σε θέση να συνυπάρχουν στις σύγχρονες πολυπολιτισμικές κοινωνίες. Ένας καλός τρόπος για να επιτευχθεί αυτό είναι μέσω του παιχνιδιού. Τα **πολυπολιτισμικά παιχνίδια** παρέχουν στους μαθητές ένα χρήσιμο εργαλείο στην προσπάθειά τους να μάθουν για την ατομική και την εθνική τους ταυτότητα,

αλλά και στην κατανόηση του πώς αυτή η ατομική ταυτότητα ταιριάζει και συμπληρώνει το μωσαϊκό της κοινωνίας της οποίας αποτελούν μέρος.⁹ Οι μαθητές που συμμετείχαν στο *Μαθαίνοντας να Παίζουμε Μαζί* έδειξαν παραδοσιακά παιχνίδια και δραστηριότητες που παίζονται στις χώρες καταγωγής τους και η εκπαιδευτικός τους δίδαξε κάποια παραδοσιακά ελληνικά.

Το δεύτερο είδος των παιχνιδιών που χρησιμοποιήθηκαν ήταν τα **ομαδοσυνεργατικά παιχνίδια** και είχαν σχεδιαστεί ειδικά για να παρουσιάσουν τους μαθητές με μια πρόκληση που έπρεπε να αποφασίσουν από κοινού πώς να λύσουν, προωθώντας έτσι την αλληλεπίδραση της ομάδας και την επικοινωνία, τις δεξιότητες επίλυσης προβλήματος και την οικοδόμηση της αίσθησης

© Angeliki Aroni

9 Barbarash, 1997.

του ανήκει στην ομάδα. Τα ομαδοσυνεργατικά παιχνίδια εστιάζουν στη συμμετοχή, την πρόκληση και την ψυχαγωγία, παρά στη νίκη. Δείχνουν επίσης μια διαδικασία σκέψης σχετικά με τις εμπειρίες που βοηθά τους μαθητές να μάθουν και ασκηθούν στην υπευθυνότητα. Μπορεί να υπάρχει ένα στοιχείο ανταγωνισμού σε ορισμένα παιχνίδια, αλλά το αποτέλεσμα δεν είναι ο αποκλεισμός κάποιων παικτών ή ομάδας ή η ήττα. Αντ' αυτού, σε κάποιες περιπτώσεις γίνονται αλλαγές στις συστάσεις των ομάδων έτσι ώστε ο καθένας να έχει την ευκαιρία να καταλήξει σε νικήτρια ομάδα.

Τα ομαδοσυνεργατικά παιχνίδια μπορούν επίσης να βοηθήσουν στο να «δώσουν τον τόνο» για δράση. Καθώς η κοινωνική αλλαγή απαιτεί τόλμη και μεγάλη ανάλωση ενέργειας, πολλοί άνθρωποι βρίσκουν πως τα ομαδοσυνεργατικά παιχνίδια προσφέρουν ένα γρήγορο και φιλικό τρόπο για να συνδυαστούν στόχοι προσανατολισμένοι στο έργο (task-oriented goals) με μια καθοδηγούμενη συγκρότηση της αίσθησης του ανήκειν σε μια ομάδα. Με άλλα λόγια, η διασκέδαση και τα παιχνίδια μπορούν να συμβάλλουν στην προώθηση της κοινωνικής αλλαγής. Ένας άλλος στόχος των ομαδοσυνεργατικών παιχνιδιών είναι να ενθαρρύνουν τους μαθητές να σκεφτούν συλλογικά, ως ομάδα, αφού πρώτα ο καθένας έχει την ευκαιρία να δώσει τις δικές του σκέψεις και ιδέες. Όταν οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να συμβάλλουν με τις απόψεις και ιδέες τους, αισθάνονται ότι ανήκουν στην ομάδα και η πορεία της τους αφορά, και όσο περισσότερο οι άνθρωποι έχουν αυτό το αίσθημα, τόσο μεγαλύτερη είναι και η επιτυχία.¹⁰

Η τρίτη κατηγορία δραστηριοτήτων ήταν δραστηριότητες από το εγχειρίδιο *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί* προσαρμοσμένες για τη φυσική αγωγή, και πιο συγκεκριμένα: «Το δέντρο της ζωής μου», «Σύγκρινέ το», «Τι υποστηρίζω», «Μπάλα στον αέρα», «Το περίγραμμά σου είναι δικό μου», «Ωρα για ταινία», και «Επίλυση προβλημάτων σε έξι βήματα».

Χρησιμοποιώντας τη μαθησιακή διαδικασία του *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί* στη φυσική αγωγή

10 Fletcher & Kunst, 2006.

© Angeliki Aroni

Η μαθησιακή διαδικασία που περιγράφεται στο εγχειρίδιο *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί* χρησιμοποιήθηκε για το σχεδιασμό και την προετοιμασία όλων των δραστηριοτήτων, παιχνιδιών ή αθλημάτων που έλαβαν χώρα κατά τη διάρκεια των μαθημάτων. Αυτή η διαδικασία μάθησης ενέπλεξε πλήρως τους συμμετέχοντες στην συγκεκριμένη εμπειρία, βοήθησε στο να γίνουν τα μαθήματα πιο ενδιαφέροντα και ουσιαστικά, παρείχε προκλήσεις και στόχους προς εξερεύνηση, προσέφερε ευκαιρίες για διάλογο και ανακάλυψη, και άφησε χρόνο για αναστοχασμό και δράση.

Η φάση του αναστοχασμού της μαθησιακής διαδικασίας ήταν ίσως η πιο δύσκολη να ενσωματωθεί και να υλοποιηθεί, δεδομένου ότι αντιπροσωπεύει μια καινοτόμα προσθήκη σε ένα μάθημα φυσικής αγωγής. Ο αναστοχασμός ωστόσο, αποτελεί ένα ουσιαστικό μέρος της διαδικασίας της μάθησης, επειδή παρέχει στους μαθητές την ευκαιρία να σκεφτούν τι έχουν κάνει, γιατί το έκαναν, και πώς τα παιχνίδια και οι δραστηριότητες εξυπηρετούν σκοπούς και στόχους που σχετίζονται με την καθημερινή τους πραγματικότητα. Παρέχει χώρο και το χρόνο στους μαθητές να συνειδητοποιήσουν ότι αυτό που τους φάνηκε ένα ακόμα διασκεδαστικό παιχνίδι, είναι στην πραγματικότητα μια μαθητο-κεντρική δραστηριότητα που προωθεί το διάλογο και τους δίνει την ευκαιρία να εργαστούν από κοινού, να πασχίσουν, να αντιμετωπίσουν την αποτυχία, και να κυριαρχήσουν των προκλήσεων, καθώς οικοδομούν ουσιαστικότερες σχέσεις και δυναμώνουν τη συνοχή της ομάδας. Για παράδειγμα, όταν αναστοχάζονταν για παιχνίδια που είχαν προηγηθεί, τα παιδιά είχαν την ευκαιρία να εξερευνήσουν περαιτέρω συναισθήματα θυμού, απογοήτευσης, ή ντροπής που πιθανά να ακολούθησαν μία ήττα ή να συνειδητοποιήσουν την αξία των ομαδοσυνεργατικών παιχνιδιών.

Διάφοροι τύποι ερωτήσεων χρησιμοποιήθηκαν για να προκαλέσουν αναστοχασμό:

- > **Ερωτήσεις ανοιχτού τύπου:** Ποιος νομίζετε πως ήταν ο σκοπός του παιχνιδιού; Τι μάθατε για τον εαυτό σας; Τι μάθατε για κάποιον συμμαθητή σας;
- > **Ερωτήσεις σχετικές με συναισθήματα:** Πως αισθανθήκατε όταν χάσατε στο παιχνίδι; Όταν κερδίσατε; Όταν δεν μπορούσατε να πάρετε μια απόφαση σχετικά με το πως θα υλοποιήσετε το συγκεκριμένο καθήκον;
- > **Ερωτήσεις αξιολόγησης:** Ποιο ήταν το καλύτερο μέρος του μαθήματος για σας; Ποιο δεν ήταν τόσο καλό; Γιατί;
- > **Ερωτήσεις ανακεφαλαίωσης:** Ποιο είναι ένα πράγμα που μάθατε σήμερα; Υπήρχε κάτι που θα κάνατε διαφορετικά; Πώς;

Ενότητα 1 – Κατανοώντας τον εαυτό μου και τους άλλους

Κιόσκι: Αναγνωρίζω τον εαυτό μου σε σχέση με τους άλλους

Στο κιόσκι αυτό διερευνάται το ζήτημα της ταυτότητας. Ειδικά για τους μαθητές που έχουν εκτεθεί σε έναν αριθμό πολιτισμών, η πολιτισμική και η ατομική ταυτότητα μπορεί να είναι μια έννοια θολή και ευαίσθητη. Μέσα από τις δραστηριότητες σε αυτό το κιόσκι, οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να αναγνωρίσουν την ταυτότητά τους, να μάθουν να σέβονται τις ταυτότητες των άλλων, και να κατανοήσουν την αλληλοσύνδεση μεταξύ τους.

Δραστηριότητες

«Το δέντρο της ζωής μου»¹¹

© Angeliki Aroni

Αυτή η δραστηριότητα από το εγχειρίδιο χρησιμοποιήθηκε ως εισαγωγικό μάθημα κατά την έναρξη του σχολικού έτους, προκειμένου να δώσει στα παιδιά την ευκαιρία να προβληματιστούν σχετικά με τη ζωή και τις ταυτότητές τους και να αναγνωρίσουν τη μοναδικότητα των ταυτοτήτων των άλλων. Η δραστηριότητα χρησιμοποίησε τις οδηγίες που παρέχονται στο εγχειρίδιο συν δύο ακόμη:

- > Γλώσσες που μιλάω
- > Το αγαπημένο μου παιχνίδι / άθλημα

Τα παιδιά βρήκαν ότι η δραστηριότητα είναι πολύ ενδιαφέρουσα, και παράλληλα ένας εξαιρετικός τρόπος για να γνωρίσουν κάποια πράγματα για τον άλλον πριν ξεκινήσουν μαζί τη σχολική χρονιά. Τους έδωσε χώρο για να μιλήσουν για τον εαυτό τους και να ανακαλύψουν ομοιότητες με τους συμμαθητές τους: ακόμη και αν μιλούσαν διαφορετικές γλώσσες και προέρχονταν από διάφορες χώρες, τους άρεσαν τα ίδια παιχνίδια και αθλήματα. Χρησίμευε ως ένα αποτελεσματικό μέσο για το «σπάσιμο του πάγου» αλλά και ως κίνητρο για τα μαθήματα που ακολούθησαν – αρκετοί μαθητές έγραψαν για τα αγαπημένα τους παραδοσιακά παιχνίδια, κάνοντας τους άλλους περιέργους να μάθουν περισσότερα για το πώς παίζονται.

11 Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί, σελ. 65.

«Σύγκρινέ το»¹²

Η δραστηριότητα «Σύγκρινέ το» προσαρμόστηκε από το εγχειρίδιο για να μπορέσουν οι μαθητές να εξερευνήσουν τις διαφορές και τις ομοιότητες των παραδοσιακών παιχνιδιών ή αθλημάτων που παίζονται στους αντίστοιχους πολιτισμούς τους.

Η δραστηριότητα αντί να επικεντρωθεί -όπως η πρωτότυπη- στην εκμάθηση και τη σύγκριση των πεποιθήσεων και των θρησκευτικών πρακτικών στον κόσμο, ζητούσε από τους μαθητές να προετοιμάσουν μια παρουσίαση για ένα παραδοσιακό παιχνίδι ή ένα άθλημα από τη χώρα καταγωγής τους. Τα παιδιά μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν υλικό από το Διαδίκτυο, βιβλία ή περιοδικά, αλλά μπορούσαν επίσης να αντλήσουν πληροφορίες από τις δικές τους εμπειρίες ή της οικογένειάς τους. Ο κύριος στόχος εδώ ήταν για τους μαθητές να εξερευνήσουν, να ανακαλύψουν, να προσδιορίσουν και να εκτιμήσουν τον δικό τους πολιτισμό, εστιάζοντας σε αθλητικές δραστηριότητες και κινητικά παιχνίδια του πολιτισμού τους. Αναγνωρίζοντας πρώτα τις δικές τους ξεχωριστές πολιτισμικές πρακτικές, ήταν πιο πιθανό οι μαθητές να κατανοήσουν στη συνέχεια και να αποδεχθούν τις διαφορές και τις ομοιότητες τους με τους πολιτισμούς των άλλων.

Μερικές από τις ερωτήσεις που κλήθηκαν οι μαθητές να εξετάσουν, γράφοντας για το παιχνίδι ή το άθλημα τους, παρατίθενται στον παρακάτω πίνακα:

Αναλύοντας το παιχνίδι ή το άθλημα

- > Έχει το όνομα του παιχνιδιού κάποιο νόημα;
- > Απαιτεί εξοπλισμό; Αν, ναι τι είδος εξοπλισμού, και ήταν/είναι ο εξοπλισμός εύκολα προσβάσιμος;
- > Το παιχνίδι/ άθλημα προωθεί τη συνεργασία ή τον ανταγωνισμό;
- > Προωθεί κάποιες άλλες αξίες που δεν φαίνονται τόσο άμεσα;
- > Τι κινητικές δεξιότητες απαιτούνταν, όπως συντονισμός ματιού-χειριού, ή ματιού-ποδιού, ευκινησία, δύναμη κλπ;
- > Είναι οι κινητικές δεξιότητες κρίσιμες για την επιτυχή συμμετοχή σε αυτό το παιχνίδι/ άθλημα;
- > Το παιχνίδι/ άθλημα εστιάζει περισσότερο στην κινητική δραστηριότητα ή στην κοινωνική αλληλεπίδραση και την ψυχαγωγία;
- > Ήταν/ είναι το παιχνίδι/ άθλημα προσιτό και στα δύο φύλα; (επιτρέπεται στα αγόρια και τα κορίτσια να παίζουν μαζί;)

Μετά την ατομική παρουσίαση των παιχνιδιών, οι μαθητές χωρίστηκαν σε μικρές ομάδες και τους ζητήθηκε να εντοπίσουν τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ των διαφόρων παιχνιδιών και αθλημάτων. Έπρεπε να μάθουν αν το δικό τους παιχνίδι ή άθλημα παιζόταν σε οποιαδήποτε από τις άλλες χώρες προέρχονταν οι μαθητές, και, αν ναι, αν ήταν παρόμοιο ή το ίδιο και αν είχε το ίδιο νόημα. Ιδιαίτερη προσοχή δόθηκε στις αξίες, όπως η ανταγωνιστικότητα και η συνεργασία – αλλά και στο ευ αγωνίζεσθαι και το σεβασμό – οι οποίες θα μπορούσαν να είναι ενσωματωμένες στη φύση των παιχνιδιών ή των δημοφιλών αθλητικών δραστηριοτήτων μιας συγκεκριμένης κουλτούρας.

Στη συνέχεια, φτιάχνοντας ξανά μια μεγάλη ομάδα, οι μαθητές είχαν την ευκαιρία να αναστοχαστούν πάνω στον πλούτο και την πολυμορφία του κόσμου καθώς και τη σημασία της μάθησης και του σεβασμού των πρακτικών των άλλων προκειμένου να τις

12 Ibid, σελ. 82.

κατανοήσουν καλύτερα. Φτιάχτηκε μια λίστα με όλα τα παιχνίδια και, με τη βοήθεια του διαδικτύου και βιβλίων για παιχνίδια από όλο τον κόσμο, δόθηκε στα περισσότερα από αυτά το όνομα που χρησιμοποιείται στη χώρα προέλευσης του παιχνιδιού. Σε άλλα, των οποίων τα ονόματα είχαν ξεχαστεί ή δεν μπορούσαν να βρεθούν, δόθηκαν ονόματα από τους μαθητές που τα παρουσίασαν.

Όλα τα παιχνίδια στη λίστα παίχτηκαν κατά τη διάρκεια του έτους, και ο μαθητής που παρουσίαζε αρχικά το παιχνίδι ήταν υπεύθυνος για να το διδάξει στην υπόλοιπη τάξη με τη βοήθεια της εκπαιδευτικού. Με τον τρόπο αυτό αναπτύχθηκε η κατηγορία πολυπολιτισμικά παιχνίδια.

«Μουσικές καρέκλες»

Ένα παιχνίδι που ήταν γνωστό σχεδόν σε όλες τις χώρες από τις οποίες προέρχονταν τα παιδιά ήταν οι «μουσικές καρέκλες». Αρχικά παίχτηκαν στην παραδοσιακή τους μορφή, όπου οι συμμετέχοντες πρέπει να τρέχουν γύρω από ένα κύκλο από καρέκλες, ενώ παίζει μουσική και να βρουν μια καρέκλα να καθίσουν όταν η μουσική σταματά. Παραδοσιακά, ο δάσκαλος αφαιρεί μία καρέκλα σε κάθε γύρο, ώστε οι μαθητές που δεν μπορούσαν να βρουν μια καρέκλα αρκετά γρήγορα αποκλείονταν από το παιχνίδι μέχρι να απομείνει μόνο ένας, ο νικητής. Αμέσως μετά το πρώτο παιχνίδι, η εκπαιδευτικός τους έδειξε μια παραλλαγή, χωρίς αποκλεισμούς. Αυτή τη φορά, καθώς οι καρέκλες απομακρύνονταν, οι μαθητές έπρεπε να βρουν μια καρέκλα και να τη μοιραστούν με κάποιον άλλον, έως ότου όλοι έπρεπε να συνεργαστούν και να βρουν έναν τρόπο να χωρέσουν μόνο σε δύο καρέκλες. Αμέσως μετά τα δύο παιχνίδια, η εκπαιδευτικός ενέπλεξε τους μαθητές σε μια διαλογική συζήτηση όπου τα παιδιά είχαν το χρόνο να προβληματιστούν και να αναστοχαστούν πάνω στην εμπειρία των δύο εκδοχών του παιχνιδιού, κουβεντιάζοντας τα πλεονεκτήματα των ομαδοσυνεργατικών παιχνιδιών. Οι μαθητές εκτίμησαν πόσο πιο διασκεδαστικά είναι τα ομαδοσυνεργατικά παιχνίδια για όλους τους παίκτες – κι όχι μόνο για τους γρήγορους κι αυτούς που κατορθώνουν να παραμείνουν έως το τέλος – και πώς εστιάζουν στη συλλογική πρόκληση, τη συμμετοχή και την ομαδικότητα.

«Infinity ball – volleyball»¹³

Αυτό το παιχνίδι στήνεται ως ένα κανονικό παιχνίδι βόλεϊ. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την εξάσκηση οποιασδήποτε δεξιότητας σχετίζεται με το βόλεϊ. Οι μαθητές χωρίστηκαν σε τέσσερις ομάδες για κάθε παιχνίδι του infinity ball. Δύο παιχνίδια παιζόντουσαν ταυτόχρονα έτσι ώστε να συμμετέχουν όλοι οι μαθητές. Για το παιχνίδι χρησιμοποιήθηκαν δύο μπάλες του βόλεϊ (μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν μπαλόνια ή μπάλες της θάλασσας), αλλά ο στόχος αυτού του παιχνιδιού είναι ο αντίθετος από αυτόν του βόλεϊ. Στο κανονικό άθλημα του βόλεϊ, ο στόχος είναι να κάνεις την αντίπαλη ομάδα χάσει την μπάλα, αλλά σε αυτό το παιχνίδι, οι δύο ομάδες δουλεύουν μαζί για να σκοράρουν περισσότερους πόντους.

Ο σκοπός του παιχνιδιού είναι να δούμε πόσες πάσες μπορούν να κάνουν οι ομάδες πάνω από το φιλέ η μία στο γήπεδο της άλλης, χωρίς η μπάλα να χτυπήσει το έδαφος. Κάθε σωστή πάσα μετρείται για πόντος. Οι ομάδες μετράνε τους πόντους φωνάζοντας δυνατά κάθε φορά που η μπάλα περνάει πάνω από το φιλέ στο άλλο γήπεδο: (1, 2, 3....) Μόλις η μπάλα χτυπήσει στο έδαφος, το μέτρημα των πόντων σταματάει και οι ομάδες ξαναρχίζουν προσπαθώντας να ξεπεράσουν το προηγούμενο ρεκόρ τους. Με δύο παιχνίδια να παίζονται ταυτόχρονα, μπορεί να προκύψει κάποιος φιλικός και ήπιος ανταγωνισμός μεταξύ των ζευγών των ομάδων. Πρέπει όμως να επισημανθεί εδώ ότι ο κύριος στόχος των δύο ταυτόχρονων παιχνιδιών δεν είναι ο ανταγωνισμός αλλά η συμμετοχή όλων των μαθητών στο παιχνίδι.

13 Αντλήθηκε από το <http://www.mrgym.com/Cooperatives/InfinityBall.htm> και προσαρμόστηκε ανάλογα (τελευταία πρόσβαση: 2 Σεπτεμβρίου 2013)

Κιόσκι: Δεν μπορούμε απλά να τα πάμε καλά;

Ο σκοπός των δραστηριοτήτων σε αυτό το κιόσκι είναι να βοηθήσουν τους μαθητές να μάθουν να σέβονται τους άλλους. Αμφισβητούν τις στάσεις τους, τις αντιλήψεις τους καθώς και πιθανά στερεότυπα που έχουν και παρακινούνται να δουν πέρα από αυτά.

Δραστηριότητες**«Τι υποστηρίζω»¹⁴**

Η δραστηριότητα «Τι υποστηρίζω» από το εγχειρίδιο Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί χρησιμοποιήθηκε με τις παρακάτω προτάσεις που σχετίζονται με τον αθλητισμό:

1. Τα αγόρια είναι καλύτερα από ό, τι τα κορίτσια στον αθλητισμό
2. Τα αγόρια και κορίτσια θα πρέπει να διδάσκονται διαφορετικά αθλήματα
3. Οι μαύροι αθλητές είναι πιο προικισμένοι σε ορισμένα αθλήματα
4. Ο στόχος του αθλητισμού είναι η νίκη
5. Ο σεβασμός των κανόνων του παιχνιδιού είναι πιο σημαντικός από τη νίκη
6. Σέβομαι μόνο όσους με σέβονται

© Angeliki Aroni

Η ομάδα υλοποίησε τη δραστηριότητα χρησιμοποιώντας και τις έξι προτάσεις, και οι μαθητές απόλαυσαν τη συμμετοχή τους αλλά και προβληματίστηκαν από την ενδιαφέρουσα συζήτηση που προέκυψε, καθώς χρειάστηκε να σκεφτούν και να επιχειρηματολογήσουν για τις απόψεις που υποστήριζαν. Όταν παρουσιάζονταν πειστικά επιχειρήματα, οι μαθητές τα εξέταζαν προσεκτικά και, σε αρκετές περιπτώσεις, άλλαζαν θέση στην αίθουσα για να δείξουν ότι είχε αλλάξει η άποψή τους, προσφέροντας έτσι μια ορατή αξιολόγηση της αλλαγής σε σχέση με προηγούμενες παρανοήσεις και στερεότυπα που τυχόν είχαν. Οι τελευταίες προτάσεις ήταν σχετικές με το θέμα του σεβασμού προκειμένου να χρησιμεύσουν ως εισαγωγή στο κινητικό παιχνίδι που θα ακολουθούσε.

«R E S P E C T» ένα παιχνίδι σκυταλοδρομίας¹⁵

Οι μαθητές χωρίστηκαν σε έξι ομάδες των τριών για να έχουν το μέγιστο χρόνο συμμετοχής. Για αυτό το παιχνίδι χρειάζονται έξι κάρτες έξι διαφορετικών φρούτων, για παράδειγμα: έξι μήλα, έξι μπανάνες, έξι πορτοκάλια, έξι ροδάκινα, έξι καρπούζια, και έξι φράουλες. Στο πίσω μέρος κάθε κάρτας υπάρχει ένα γράμμα από τη λέξη **σεβασμός**, στα αγγλικά **R E S P E C T**. Για παράδειγμα, ένα μήλο έχει ένα R, δύο άλλα μήλα έχουν από ένα E το καθένα (υπάρχουν δύο E στη λέξη **R E S P E C T**) και ούτω καθεξής. Κάθε κάρτα έχει επίσης μια πρόταση που περιγράφει το γράμμα ως εξής:

R – Rules (Κανόνες): Μάθε τους κανόνες και ακολούθησέ τους!

E – Enthusiasm (Ενθουσιασμός): Πάντα να έρχεσαι με καλή διάθεση στο μάθημα!

S – Safety (Ασφάλεια): Να παραμένεις στο χώρο της γυμναστικής, να μη φοράς κοσμήματα, και πάντα να έχεις αθλητικά ρούχα και παπούτσια για το μάθημα!

P – Purpose (Σκοπός): Κάθε μάθημα έχει ένα σκοπό!

E – Effort (Προσπάθεια): Πάντα να βάζεις τα δυνατά σου!

C – Challenge (Πρόκληση): Θέσε στόχους και δούλεψε για τους επιτύχεις!

T – Team (Ομάδα): Μαζί όλοι πετυχαίνουμε περισσότερα!

Οι κάρτες τοποθετούνται ανάποδα στη μία άκρη του γηπέδου. Οι μαθητές χωρίζονται στις έξι ομάδες των φρούτων, και στέκονται παρατεταγμένοι στην άλλη άκρη. Η εκπαιδευτικός εξηγεί στους μαθητές πως αυτό είναι ένα διασκεδαστικό παιχνίδι σκυταλοδρομίας και πως πρέπει να προσπαθήσουν να βρουν τις κάρτες με τα έξι φρούτα της ομάδας τους (πχ τα έξι μήλα), και στη συνέχεια να φτιάξουν μπροστά στην ομάδα τους τη λέξη που σχηματίζεται από τα γράμματα που βρίσκονται στις κάρτες τους. Το παιχνίδι είναι επίσης ένα παιχνίδι μνήμης, γιατί θα χρειαστεί να παρατηρούν και να θυμούνται ποιες κάρτες έχουν ήδη γυρίσει οι συμπαίκτες τους, έτσι ώστε να μην τις ξαναγυρίσουν όταν έρθει η σειρά τους.

Με το σήμα έναρξης της εκπαιδευτικού, το πρώτο άτομο από κάθε ομάδα τρέχει, επιλέγει μια κάρτα και την αναποδογυρίζει. Αν είναι το φρούτο της ομάδας του, την φέρνει πίσω στην ομάδα του και χτυπάει το χέρι του επόμενου μαθητή για να ξεκινήσει. Αν δεν είναι το φρούτο τους, την ξαναγυρίζουν ανάποδα και τρέχουν πίσω για να χτυπήσουν το χέρι του επόμενου μαθητή. Μπορούν να αναποδογυρίσουν μονάχα μια κάρτα την κάθε φορά. Μόλις η ομάδα βρει και τα έξι φρούτα της κάθονται μαζί για να σχηματίσουν τη λέξη τους. Στη συνέχεια, ενθαρρύνουν τις άλλες ομάδες. Στο τέλος της σκυταλοδρομίας, οι μαθητές διαβάζουν κάθε γράμμα και η τάξη στην ολομέλεια συζητάει το τι σημαίνει το καθένα από αυτά.

15 Αντλήθηκε από το <http://www.pcentral.org/lessonideas/ViewLesson.asp?ID=4686#.Uf0ay9KxXR4> και προσαρμόστηκε ανάλογα (τελευταία πρόσβαση: 2 Σεπτεμβρίου 2013)

Οι μαθητές μπορούν «εξετάζονται» προφορικά κατά τη διάρκεια του χρόνου σχετικά με τις προτάσεις που αντιστοιχούν στα γράμματα. Για παράδειγμα: «Τι σημαίνει το γράμμα S στη λέξη σεβασμός;» Αυτό είναι κάτι που μπορούν να κάνουν όταν τελειώνει ένα μάθημα ή κατά τη διάρκεια της προθέρμανσης ή της αποθεραπείας.

Το κυνηγητό του κομπλιμέντου¹⁶

Δύο μαθητές επιλέγονται ως κυνηγοί. Όποιος μαθητής πιαστεί από αυτούς «παγώνει» στη θέση του. Ένας άλλος μαθητής πρέπει να πλησιάσει τον παγωμένο παίκτη και να του κάνει μια φιλοφρόνηση. Όταν ακούσει τη φιλοφρόνηση, ο παγωμένος παίκτης «ξεπαγώνει» και μπορεί να ξαναμπει στο παιχνίδι. Αυτό το παιχνίδι επιτρέπει στους μαθητές να παίζουν, ενώ αναγνωρίζουν και εκφράζουν προφορικά ό, τι τους αρέσει και σέβονται στους άλλους. Μετά από μερικές φορές που το έπαιξαν, η εκπαιδευτικός πρόσθεσε ένα κανόνα για να αποφεύγουν οι μαθητές να χρησιμοποιούν το ίδιο κομπλιμέντο δύο φορές.

Κιόσκι: Βάζοντας το εαυτό μου στη θέση του άλλου

Οι δραστηριότητες σε αυτό το κιόσκι βοηθάνε τους μαθητές να εναρμονίζονται με τις ανάγκες και τα συναισθήματα των άλλων, βοηθώντας τους να καλλιεργήσουν τις δεξιότητες ενσυναίσθησης.

Δραστηριότητες

«Το περίγραμμά σου είναι δικό μου»¹⁷

Προσαρμοσμένη από το εγχειρίδιο *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί*, αυτή η δραστηριότητα υλοποιήθηκε με δύο βασικές αλλαγές. Πρώτον, χρησιμοποιήθηκε κιμωλία δρόμου αντί για χαρτί του μέτρου και μαρκαδόρους που χρησιμοποιούνται μέσα στην αίθουσα. Δεύτερον, οι ακόλουθες πληροφορίες στα περιγράμματα έπρεπε να σχετίζονται με το μάθημα της φυσικής αγωγής:

Στο κεφάλι: μια σκέψη (σχετικά με τα μαθήματα)

Στην καρδιά: ένα συναίσθημα (σχετικά με τα μαθήματα)

Στο στομάχι: μια ανάγκη (από τα μαθήματα)

Στα χέρια: μια επιθυμία να κάνουν κάτι (μια άσκηση, ένα παιχνίδι, μια δραστηριότητα)

Στα πόδια: μια δραστηριότητα που απολαμβάνουν (ένα παιχνίδι ή ένα άθλημα)

16 Αντλήθηκε από το http://www.aaps.k12.mi.us/northside.dekeon/northside.dekeon_skills/tag_games και προσαρμόστηκε ανάλογα (τελευταία πρόσβαση: 2 Σεπτεμβρίου 2013)

17 *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί*, σελ. 69.

Η φάση του αναστοχασμού υπήρξε για ακόμα μια φορά πολύ ενδιαφέρουσα, καθώς τοποθετώντας τον εαυτό τους στα περιγράμματα των άλλων, οι μαθητές έμπαιναν σε μια διαδικασία ενσυναίσθησης αναφορικά με τους συμμαθητές τους και άρχιζαν να καταλαβαίνουν ότι δεν αισθάνεται με τον ίδιο τρόπο ο καθένας για τα μαθήματα (για παράδειγμα, τα λιγότερο επιδέξια είχαν αρνητικά συναισθήματα για μερικά παιχνίδια, και διαφορετικές ανάγκες και επιθυμίες από τα πιο ταλαντούχα, αθλητικά παιδιά). Το ίδιο ίσχυε για τα αγόρια και τα κορίτσια: σε αρκετές περιπτώσεις, οι προτάσεις τους τους ήταν εντελώς διαφορετικές.

«Συνήθιζα να πιστεύω ότι όλα τα παιδιά απολαμβάνουν το παιχνίδι. Τώρα καταλαβαίνω ότι όταν δεν είσαι τόσο καλός σ' αυτό, μερικές φορές μπορεί να αισθάνεσαι αμήχανα και άβολα.»

«Συνήθιζα να πιστεύω ότι όλοι οι συμμαθητές μου προτιμούσαν –όπως κι εγώ- να παίζουν αντί να κάνουν μάθημα. Άλλωστε, πώς θα μπορούσε κάποιος να μη θέλει να παίξει; Τώρα ξέρω ότι αυτό δεν είναι αλήθεια και οι άνθρωποι μερικές φορές θέλουν να κάνουν αυτό στο οποίο είναι καλοί. Για κάποιους, αυτό είναι η γυμναστική, αλλά για άλλους, μπορεί να είναι τα μαθηματικά. Αυτό δεν σημαίνει ότι ο ένας είναι πιο έξυπνος από τον άλλο, απλά διαφορετικός.»

Μπάσκετ με το δυνατό χέρι δεμένο πίσω από την πλάτη

Τα παιδιά έπαιξαν ένα παιχνίδι μπάσκετ με το δυνατό τους χέρι δεμένο πίσω από την πλάτη τους. Αν και δυσκολεύτηκαν εξαιρετικά να παίξουν το παιχνίδι, το γεγονός αυτό αποτέλεσε ένα καλό σημείο εκκίνησης για τη συζήτηση που ακολούθησε σχετικά με τις διαφορετικές ατομικές δεξιότητες, τις δυνάμεις, τις αδυναμίες, αλλά και τις τυχόν αναπηρίες.

Στην καθημερινή ζωή, οι άνθρωποι ασχολούνται με τα καθήκοντά τους χρησιμοποιώντας το κυρίαρχο χέρι τους, χωρίς να δίνουν συνειδητή προσοχή στο γεγονός αυτό. Οι άνθρωποι γράφουν, ζωγραφίζουν, κόβουν, ράβουν, μαγειρεύουν, μεταφέρουν, κλπ, χρησιμοποιώντας κατά κύριο λόγο – αν όχι αποκλειστικά – το κυρίαρχο χέρι τους. Στα μαθήματα φυσικής αγωγής επίσης, τα παιδιά κάνουν ασκήσεις, και ασκούν δεξιότητες κυρίως με το κυρίαρχο χέρι τους, έχοντας σπάνια ίσο χρόνο για να ενδυναμώσουν και να χρησιμοποιήσουν το άλλο. Αυτός είναι ο λόγος που το συγκεκριμένο, τροποποιημένο παιχνίδι μπάσκετ με το «αδύναμο» χέρι ήταν τόσο δύσκολο για τους μαθητές, οι οποίοι ανέφεραν ότι αισθάνθηκαν περίεργα, άβολα, και δύσκολα. Δεν είχαν καλό έλεγχο της μπάλας, ούτε στόχευαν με ακρίβεια για να βάλουν καλάθι. Στο τέλος της δραστηριότητας, αρκετοί σχολίασαν ότι δεν είχαν σκεφτεί ποτέ ότι κάτι τόσο απλό όσο το μπάσκετ θα μπορούσε να γίνει τόσο δύσκολο απλά με την αλλαγή του χεριού που χρησιμοποιείται. Για πολλούς, ήταν η πρώτη φορά που συνειδητοποίησαν πώς μπορεί να αισθάνονται τα άτομα με δυσκολίες ή αναπηρίες όταν δεν μπορούν να εκτελέσουν μια κινητική άσκηση που θεωρείται εύκολη από τους περισσότερους ανθρώπους.

Ενότητα 2 – Μεταμορφώνοντας τον Κόσμο Μαζί

Κιόσκι: Κατανοώντας τις συγκρούσεις, τη βία και την αδικία γύρω μου

Οι μαθητές σε αυτό το κιόσκι εξερευνούν τα ζητήματα των συγκρούσεων, τις αδικίες και τη βία που πολλές φορές τα συνοδεύουν. Είναι σημαντικό για αυτούς να αντιληφθούν και να συνειδητοποιήσουν την ικανότητα των ανθρώπων να δημιουργούν και να μεταμορφώνουν, αλλά και να καταστρέφουν, προκειμένου να είναι σε θέση να παίρνουν συνειδητές, ηθικές αποφάσεις για τις πράξεις τους.

Ώρα για ταινία¹⁸: «Κάντο όπως ο Μπέκαμ,» κοινωνική κομεντί βρετανικής παραγωγής 2002

© Angeliki Aroni

Η ιστορία είναι για την Jess Bhamra, την 18χρονη κόρη του Punjabi, Ινδού Σιχ, από το Δυτικό Λονδίνο, και την αγάπη της για το ποδόσφαιρο, η οποία γίνεται πηγή συγκρούσεων με τους παραδοσιακούς γονείς της. Αν και δεν της επιτρέπουν να παίξει λόγω του φύλου και της εθνικότητας της, η Jess όχι μόνο μπαίνει κρυφά σε μια ομάδα, αλλά ερωτεύεται και τον προπονητή της Joe, έναν gora (ένα επίθετο της Νότιας Ασίας που χρησιμοποιείται για άτομα με κίτρινο ή ανοιχτόχρωμο καφέ χρώμα δέρματος, που κατάγονται από την Ινδία, το Πακιστάν ή άλλες περιοχές, η λέξη σημαίνει κυριολεκτικά «λευκός» ή «ανοιχτόχρωμο δέρμα» σε γλώσσες της περιοχής όπως τα Χίντι και τα Πουντζάμπι).

Με έναν ελαφρύ, χιουμοριστικό τρόπο, η ταινία ασχολείται με τις διακρίσεις τόσο με τη μορφή του σεξισμού όσο και του ρατσισμού. Ο πατέρας της Jess αρνείται να αφήσει την κόρη του να παίξει, επειδή θέλει να την προστατεύσει από τον πόνο που αισθάνθηκε ο ίδιος όταν τον έδιωξαν από ένα κλαμπ κρίκετ λόγω της εθνικότητάς του όταν ήταν παιδί. Οι συγκρούσεις μεταξύ της Jess και των γονιών της, της αδελφής της και του προπονητή της, καθώς και η αδικία που αισθάνεται επειδή δεν έχει πρόσβαση σε κάτι που αγαπάει και είναι καλή, απλά λόγω του φύλου και της εθνικότητάς της, παρείχε μια εξαιρετική ευκαιρία για τους μαθητές του προγράμματος για να συζητήσουν και να διερευνήσουν τις μεμονωμένες πράξεις των χαρακτήρων, καθώς, επίσης, σκεφτόντουσαν τους τρόπους που οι ίδιοι θα αντιδρούσαν σε μια παρόμοια κατάσταση.

«Ουάου!!! Δεν ήξερα ότι τα κορίτσια μπορούσαν να παίξουν ποδόσφαιρο τόσο καλά. Δεν θα τα ξανακοροϊδέψω ποτέ»!

«Όταν αγαπάς κάτι πάρα πολύ και βάλεις όλη σου την καρδιά σε αυτό, μπορεί να τα καταφέρεις ενάντια σε όλες τις πιθανότητες».

Μπορούμε να δείξουμε αυτήν την ταινία και στους γονείς μου»;

Παιχνίδι με άδικη διαιτησία

Για την περαιτέρω καλλιέργεια της ενσυναίσθησης προς ανθρώπους που βιώνουν αδικία, τα παιδιά έπαιξαν ένα παιχνίδι βόλεϊ όπου η εκπαιδευτικός, ως διαιτητής, έκανε σκόπιμα άδικα σφουρίγματα, αδικώντας την μία ομάδα. Οι παίκτες της συγκεκριμένης ομάδας σύντομα θύμωσαν, άρχισαν να παραπονιούνται για την άδικη διαιτησία, και να συγκρούονται τόσο με την εκπαιδευτικό όσο και με τους αντιπάλους. Σαν αποτέλεσμα, έχασαν τη ψυχραιμία τους, μειώθηκε η προσοχή τους, κι ακόμα κι όταν η διαιτητής άρχισε να σφουρίζει δίκαια, εκείνοι έπαιζαν άσχημα και έχασαν το παιχνίδι.

Στη συζήτηση που ακολούθησε, οι μαθητές μπόηκαν σε μια διαδικασία αναστοχασμού σχετικά με την αιτία του θυμού τους, και την καταλληλότητα της αντίδρασης τους. Συνειδητοποίησαν πώς το να χάσουν τη ψυχραιμία και τη συγκέντρωσή τους εξαιτίας μιας άδικης κατάστασης μπορεί να οδηγήσει σε περαιτέρω απώλειες. Συνειδητοποίησαν πόσο σημαντικό είναι να παραμένουν ήρεμοι και συγκεντρωμένοι, σε περιπτώσεις αδικιών και συγκρούσεων και να σκέφτηκαν ποιες θα μπορούσαν να είναι οι πιθανές, κατάλληλες αντιδράσεις σε παρόμοιες μελλοντικές καταστάσεις.

Μερικοί μαθητές είπαν ότι θα ήταν καλύτερο να είχαν εκφράσει τα συναισθήματα και τα παράπονά τους στην εκπαιδευτικό νωρίτερα – αμέσως μετά τα πρώτα άδικα σφουρίγματα – σε περίπτωση που εκείνη δεν τα είχε παρατηρήσει. Αλλά ακόμη και αν η κατάσταση είχε συνεχιστεί, θεώρησαν ότι θα μπορούσαν να έχουν προσπαθήσει να μείνουν συγκεντρωμένοι στο στόχο τους, μην επιτρέποντας σε εξωτερικούς παράγοντες να επηρεάσουν την απόδοσή τους. Ένας μαθητής παρατήρησε ότι αυτό θα ήταν μια πολύ χρήσιμη δεξιότητα καθώς, σε πολλές περιπτώσεις, όταν παίζονται αθλήματα, ακόμα και εάν ο διαιτητής είναι δίκαιος, οι θεατές δημιουργούν σκόπιμα περισπασμούς. Είναι αξιοσημείωτο ότι, όταν μια παρόμοια δίνει από τον αναστοχασμό της προηγούμενης σχετικής δραστηριότητας.

«Το κυνηγητό του νταή»¹⁹

Πριν οι μαθητές παίξουν το συγκεκριμένο παιχνίδι, είχαν ήδη συζητήσει και ερευνήσει το θέμα του εκφοβισμού. Το είχαν επίσης δουλέψει με εκδηλώσεις για την Πανελλήνια Ημέρα ενάντια στον Εκφοβισμό και τη Σχολική Βία (6 Μαρτίου). Για την εκδήλωση είχε χρησιμοποιήσει –μεταξύ άλλων- η δραστηριότητα «Άδικες καταστάσεις» του εγχειριδίου *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί*. Φωτογραφίες που απεικόνιζαν διαφορετικές περιπτώσεις και φαινόμενα εκφοβισμού και σχολικής βίας είχαν τοποθετηθεί στον τοίχο. Δόθηκε χρόνος στους μαθητές να τις παρατηρήσουν προσεχτικά, και στη συνέχεια κάθισαν σε ένα κύκλο για να συζητήσουν για το θέμα. Η εκπαιδευτικός τους ζήτησε να μιλήσουν για την εικόνα που τράβηξε περισσότερο την προσοχή τους, να εξηγήσουν τους λόγους γι' αυτό, περιγράφοντας το σενάριο που πίστευαν πως υπήρχε πίσω από αυτή, και να μοιραστούν το πώς αισθάνθηκαν όταν την παρατηρούσαν.

Η εκπαιδευτικός χρησιμοποίησε επίσης τις εικόνες ως αφορμή για να μιλήσουν για τα διάφορα είδη του εκφοβισμού, τις συνέπειες για τα θύματα, το προφίλ των θυτών, αλλά επικεντρώθηκε κυρίως στο ρόλο των παρευρισκομένων. Ακολουθώντας την υπόδειξη του εγχειριδίου, «να μην μένουν οι μαθητές νιώθοντας αβοήθητοι και ανήμποροι στο τέλος μιας δραστηριότητας», η εκδήλωση ολοκληρώθηκε με μια συζήτηση σχετικά με τους τρόπους που μπορούν οι μαθητές να παρεμβαίνουν όταν συμβαίνουν περιστατικά εκφοβισμού, καθώς και, με την πρόληψη του εκφοβισμού στη σχολική τους κοινότητα. Οι μαθητές συνειδητοποίησαν τη σημασία της αλλαγής

της συμπεριφοράς τους από το «στέκομαι» στο «συμπαραστέκομαι». Έχοντας συμμετάσχει στην παραπάνω δραστηριότητα, οι μαθητές ήταν περισσότερο εξοικειωμένοι με το θέμα, γι' αυτό ήταν πιο εύκολο για τον εκπαιδευτικό να εισάγει το ακόλουθο παιχνίδι κυνηγητού. Δύο μαθητές επιλέγονται να είναι οι «νταήδες». Η δουλειά τους είναι να κυνηγήσουν τους μαθητές οπουδήποτε στην αυλή. Όταν ένας μαθητής πιαστεί, πρέπει να «παγώσει» φέρνοντας τις παλάμες του γύρω από το στόμα του, σαν να φωνάζει «βοήθεια!». Ένας άλλος μαθητής πρέπει να σταματήσει μπροστά του και να τον ρωτήσει αν χρειάζεται βοήθεια. Ο παγωμένος μαθητής γνέφει «ναι» και ο μαθητής που θέλει να τον βοηθήσει πρέπει να βρει άλλους δύο και να σχηματίσουν έναν κύκλο «αλληλεγγύης», κρατώντας τα χέρια τους γύρω από το παγωμένο «θύμα». Το «θύμα» πρέπει να περάσει κάτω από τα χέρια τους για να διασωθεί και μπορεί στη συνέχεια να ξαναμπει στο παιχνίδι.

Αρκετά θέματα προέκυψαν στη συζήτηση που ακολούθησε, συμπεριλαμβανομένης της μεγάλης αίσθησης υποστήριξης και ασφάλειας που παρείχε ο κύκλος για τους «συλληφθέντες» μαθητές, καθώς και η πρόκληση της συνεργασίας και της συνεχούς επικοινωνίας που ήταν αναγκαία για τους «σωτήρες», που έπρεπε να είναι σε τρίο, προκειμένου να ελευθερώσουν ένα «θύμα». Οι «νταήδες» κυνηγοί ανέφεραν αισθήματα απόγνωσης σε κάποιο σημείο, όταν, έστω και αν είχαν κάνει πολύ καλή δουλειά πιάνοντας τα παιδιά, τα «θύματα» τους ελευθερώνονταν γιατί υπήρχαν τόσοι πολλοί «διασώστες». Η εκπαιδευτικός σχολίασε την τελευταία αυτή σκέψη, καλώντας τους μαθητές να προβληματιστούν σχετικά με τη δύναμη που δημιουργείται όταν οι άνθρωποι αποφασίζουν να συνεργαστούν και να ενωθούν ενάντια σε ένα νταή. Τόνισε επίσης το γεγονός ότι όλοι οι μαθητές σε κάποιο σημείο του παιχνιδιού είχαν την ευκαιρία να περάσουν κι από τους τρεις ρόλους – «θύμα», «σωτήρας» και «νταής» – και τους ζήτησε να σκεφτούν καταστάσεις στη ζωή τους που αλλάζουν ρόλους και πώς τους κάνει αυτό να αισθάνονται.

19 Αντλήθηκε από την http://www.aaps.k12.mi.us/northside.dekeon/northside.dekeon_skills/tag_games και προσαρμόστηκε ανάλογα (τελευταία πρόσβαση: 2 Σεπτεμβρίου 2013)

Κιόσκι: χτίζοντας γέφυρες εμπιστοσύνης

Σε αυτό το κιόσκι οι μαθητές εργάζονται για να χτίσουν γέφυρες εμπιστοσύνης και να επιλύσουν τις διαφορές τους. Οι δραστηριότητες τους βοηθάνε να βελτιώσουν τις δεξιότητες επικοινωνίας, ενεργητικής ακρόασης και συνεργασίας. Καλούνται να βρουν τρόπους για να εργαστούν μαζί για την επίτευξη κοινών στόχων.

Δραστηριότητες**«Μπάλα στον αέρα»²⁰**

Η δραστηριότητα αυτή, προσαρμοσμένη από το εγχειρίδιο *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί*, προωθεί τη συνεργασία μεταξύ των μαθητών και βελτιώνει τις δεξιότητες επικοινωνίας. Σύμφωνα με τις οδηγίες του εγχειριδίου του προγράμματος *Μαθαίνοντας να Παίζουμε Μαζί*, μόλις οι μαθητές βρουν έναν τρόπο να συνεργαστούν και να χειριστούν δύο μπάλες στον αέρα, η εκπαιδευτικός προσθέτει μια τρίτη και, μετά, μια τέταρτη μπάλα για να δώσει στους μαθητές μια περαιτέρω κινητική πρόκληση συντονισμού, συγκέντρωσης και συνεργασίας.

Η δραστηριότητα, η οποία χρησιμοποιείται συχνά από τους καθηγητές φυσικής αγωγής για να εξασκηθούν τα παιδιά στις δεξιότητες πετάγματος και πιασίματος της μπάλας, αποτελεί μια μεγάλη πρόκληση σχεδόν για όλους τους μαθητές. Για τους δυνατότερους, πιο επιδέξιους από αυτούς, πρόκληση αποτελεί το να προσαρμόσουν τις δεξιότητες τους στο πέταγμα της μπάλας τους για να μπορέσουν οι υπόλοιποι να πιάσουν τη μπάλα. Για εκείνους που φοβούνται μια μπάλα που έρχεται προς το μέρος τους,

© Angeliki Aroni

αποτελεί πρόκληση απλά και μόνο το να την πιάσουν και να την πετάξουν χωρίς να αποτύχουν «χαλώντας» έτσι το παιχνίδι. Οι μαθητές αρχίζουν να κρατάνε τις μπάλες στον αέρα μόνο αφού κατανοήσουν όλοι πως για να πετύχει η δραστηριότητα πρέπει να επικοινωνούν και να συνεργάζονται μεταξύ τους, προσαρμόζοντας ανάλογα τις δεξιότητές τους. Διερευνούν πιθανούς τρόπους να την πετάνε αλλά και διαφορετικούς μαθητές στους οποίους μπορούν να δώσουν τη μπάλα ανακαλύπτοντας σταδιακά τον πιο αποτελεσματικό τρόπο για να το επιτύχουν. Τίποτα δεν συγκρίνεται με το αίσθημα της ικανοποίησης, όταν τα παιδιά διαχειρίζονται όχι μόνο την πρώτη, αλλά και μια δεύτερη και μια τρίτη μπάλα. Κατά τη διάρκεια της φάσης του αναστοχασμού, ένα στοιχείο που συζητήθηκε ήταν η προσαρμογή σε πραγματικές καταστάσεις της ζωής που απαιτούν ατομικές δυνάμεις και δεξιότητες να εφαρμόζονται και να προσαρμόζονται για συλλογικούς σκοπούς.

²⁰ *Μαθαίνοντας να Ζούμε μαζί*, σελ. 115.

«Η σκυταλοδρομία της αλφαβήτου»

Η δραστηριότητα αυτή προσθέτει μια γνωστική πρόκληση σε μια κινητική, ζητώντας από τους μαθητές να δημιουργήσουν και να γράψουν σωστά αγγλικές λέξεις. Τους ζητά να επικοινωνούν και να αποφασίζουν σχετικά με την καλύτερη τεχνική για να επιτύχουν το στόχο τους, αναθέτοντας διαφορετικούς ρόλους στους παίκτες ανάλογα με τις ικανότητές τους (φυσική ταχύτητα, γνώσεις ορθογραφία, ικανότητα να σχηματίζουν λέξεις γρήγορα, δεξιότητες γλωσσικής επάρκειας, κ.λπ.).

Οι μαθητές στοιχίζονται ο ένας πίσω από τον άλλο σε τέσσερις ομάδες στο ένα άκρο μιας καθορισμένης περιοχής πίσω από ένα σχοινί «μπουγάδας» με μανταλάκια. Στο άλλο άκρο, κάρτες με γράμματα της αγγλικής αλφαβήτου βρίσκονται απλωμένες πάνω σε ένα θρανίο. Με το σήμα της εκπαιδευτικού, κάθε ομάδα στέλνει τον πρώτο της παίκτη να πάρει ένα γράμμα και να επιστρέψει να το κρεμάσει στη πλευρά του σχοινού που αντιστοιχεί στην ομάδα του. Στη συνέχεια ακουμπάει τον επόμενο της ομάδας του ο οποίος εκτελεί το ίδιο μέχρι μία από τις ομάδες να φτιάξει μια λέξη από τα γράμματα που πήρε. Αυτή ήταν η πρώτη από τις τέσσερις προκλήσεις που παρέχει η άσκηση, καθώς η εκπαιδευτικός ήθελε να εισάγει την αρχή της *αλληλουχίας*: αυξάνοντας σταδιακά το επίπεδο της πρόκλησης από απλές, εύκολες σε περισσότερο δύσκολες, και προκλητικές. Η δεύτερη πρόκληση ήταν για τις ομάδες να δημιουργήσουν μια λέξη με τέσσερα γράμματα. Η τρίτη ήταν να δημιουργηθεί μια λέξη με πέντε γράμματα, και η τελευταία ήταν να φτιάξουν οι μαθητές μια λέξη με όσο το δυνατόν περισσότερους πόντους, με κάθε γράμμα της αλφαβήτου να δίνει συγκεκριμένους πόντους, όπως στο παιχνίδι του Scrabble.

«Επίλυση προβλημάτων σε έξι βήματα»²¹ (αποφασίζοντας τα παιχνίδια που θα παίξουμε)

© Angeliki Aroni

Σε αρκετές περιπτώσεις τα προηγούμενα χρόνια, η εκπαιδευτικός είχε ζητήσει από τα ίδια τα παιδιά να αποφασίσουν ποια παιχνίδια θα ήθελαν να παίξουν στο συγκεκριμένο μάθημα, επιδιώκοντας με αυτό το τρόπο να ωθήσει τους μαθητές να συμμετέχουν ενεργά στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Τις περισσότερες φορές στάθηκε αδύνατον για τους μαθητές να συμφωνήσουν σχετικά με τα παιχνίδια και χρειάστηκε να παρέμβει η ίδια η εκπαιδευτικός ως μεσολαβητής, δίνοντας λύση.

Αυτή τη φορά, κατά τη διάρκεια του προγράμματος, η εκπαιδευτικός παρουσίασε την τεχνική *Επίλυση προβλημάτων σε έξι βήματα* από το *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί*, και ζήτησε από τους μαθητές να τη χρησιμοποιήσουν σε τέσσερις μικρές ομάδες των τεσσάρων-πέντε συμμετεχόντων προκειμένου να βρουν τη λύση στο πρόβλημα. Κάθε ομάδα έπρεπε να καταλήξει σε ένα παιχνίδι και τα τέσσερα παιχνίδια που επιλέχθηκαν παίχτηκαν στο επόμενο μάθημα.

21 Ibid, σελ. 91.

«Το Λεωφορείο»²²

Σε αυτό το παιχνίδι, η εκπαιδευτικός είπε στους μαθητές ότι θα πρέπει να συνεργαστούν για την υλοποίηση της δραστηριότητας. Ο σκοπός τους θα ήταν να εργαστούν μαζί για να μετακινήσουν ένα μεγάλο στρώμα στην αυλή. Τους υπενθύμισε τη σημασία των **κανόνων ασφάλειας** για την πραγματοποίηση της συγκεκριμένης δραστηριότητας. Θα έπρεπε ιδιαίτερα να θυμούνται πως όλα τα μέλη μιας ομάδας χρειάζονται να κινούνται με την ίδια ταχύτητα. Αν πηγαίνουν πολύ γρήγορα, θα μπορούσαν να αποσταθεροποιήσουν τους υπόλοιπους, με αποτέλεσμα το στρώμα να πέσει, ενώ ήταν πιθανόν και οι συμμαθητές τους να τραυματιστούν. Επίσης τονίστηκε πως θα έπρεπε να σηκώσουν και να αφήσουν το στρώμα ταυτόχρονα. Ο εκπαιδευτικός ανέφερε πως κάθε ομάδα μπορούσε να ορίσει ένα άτομο ως «αρχηγό», που θα καθοδηγούσε τους υπόλοιπους (μετρώντας) για το πότε το στρώμα θα έπρεπε να σηκωθεί και πότε να αφηθεί κάτω.

Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες των τεσσάρων ή πέντε ατόμων γύρω από ένα στρώμα η καθεμία. Τους δίνονται οι ακόλουθες προκλήσεις (τα στρώματα βρίσκονταν στο πάτωμα τη στιγμή που δίνονταν οι οδηγίες), και οι μαθητές επιχειρούσαν να τις εφαρμόσουν, κάνοντας ταυτόχρονα και ερωτήσεις αν ήταν απαραίτητο.

© Angeliki Aroni

Πρόκληση 1) Σηκώνουμε το στρώμα: Οι μαθητές μαζί σηκώνουν το στρώμα, και στη συνέχεια το κατεβάζουν ξανά στο πάτωμα (χωρίς θόρυβο). Ο εκπαιδευτικός μπορεί την πρώτη φορά να αποφασίσει να μετρήσει δυνατά δίνοντας έτσι το σήμα στους μαθητές να σηκώσουν το στρώμα της ομάδας τους ταυτόχρονα και μετά να αφήσει τους αρχηγούς να το κάνουν.

Πρόκληση 2) Η πτώση: Οι μαθητές σηκώνουν το στρώμα. Με το σήμα του εκπαιδευτικού το ρίχνουν ταυτόχρονα αφού τους υπενθυμίσει πως πρέπει να μετακινηθούν προς τα «έξω» όταν το ρίξουν για να μην τους πλακώσει! Όταν κατορθώσουν να το κάνουν ταυτόχρονα, τα παιδιά διασκεδάζουν πολύ καθώς κάνει πολύ θόρυβο. Και πάλι, ο εκπαιδευτικός μπορεί να δώσει το πρώτο σήμα, με τους αρχηγούς των ομάδων να το κάνουν μετά από αυτό.

Πρόκληση 3) Οδηγώντας τριγύρω: Οι μαθητές σηκώνουν το στρώμα και περπατάνε γύρω από την αυλή ενώ το κρατάνε ψηλά. Ο εκπαιδευτικός τους δίνει οδηγίες: πηγαίνετε ευθεία, στρίψτε αριστερά, στρίψτε δεξιά, ελάτε προς τα πίσω, κλπ.

Πρόκληση 4) Η μεταφορά: Κάποιοι μαθητές σκορπίζονται στην αυλή. Μια ομάδα με στρώμα πρέπει να πάει και να πάρει τον καθένα από αυτούς. Η ομάδα κατεβάζει το στρώμα, ανεβάζει το μαθητή πάνω του και το ξανασηκώνει. Ο εκπαιδευτικός τονίζει τα θέματα ασφάλειας. Είναι σημαντικό ο μαθητής που βρίσκεται πάνω στο στρώμα να μην κινείται, και ότι η ομάδα κατεβάζει το στρώμα στο πάτωμα χωρίς να τον ρίξει. Κάθε ομάδα δεν μπορεί να σηκώσει πάνω από δύο μαθητές.

22 Προσαρμογή από: <http://www.pecentral.org/lessonideas/searchresults.asp?subcategory=cooperative+learning>

Πρόκληση 5) Στροφή 360 μοιρών: Οι μαθητές γυρίζουν με το στρώμα 360 μοίρες πρώτα, και στη συνέχεια, προς την άλλη κατεύθυνση.

Πρόκληση 6) Οδική βοήθεια: Ενώ η μισή τάξη σηκώνει το στρώμα ψηλά, η άλλη μισή μπαίνει από κάτω στα τέσσερα, καθώς όλοι κοιτάζουν προς την ίδια κατεύθυνση. Οι μαθητές που είναι όρθιοι τοποθετούν μαλακά το στρώμα πάνω στις πλάτες των άλλων μαθητών, και στη συνέχεια το μετακινούν στο «συνεργείο» (καθορισμένο σημείο της αυλής), χωρίς να το ρίξουν.

Κατά την διαδικασία αναστοχασμού της δραστηριότητας, η εκπαιδευτικός ζήτησε από τα παιδιά να σκεφτούν και να προσδιορίσουν τις συμπεριφορές που προώθησαν τη συνεργασία μεταξύ των μελών των ομάδων κατά τη διάρκεια της άσκησης και εκείνες που εμπόδισαν την ομαδική εργασία.

Κιόσκι: Δουλεύοντας μαζί για να μεταμορφώσουμε τον κόσμο

Μετά την ολοκλήρωση των δραστηριοτήτων στο προηγούμενο κιόσκι, καθώς και σε αυτό, οι μαθητές έχουν το κίνητρο και είναι εξοπλισμένοι για να αρχίσουν να σκέφτονται τρόπους ανάληψης δράσης και μεταμόρφωσης του άμεσου περιβάλλοντός τους. Είναι έτοιμοι να συνεργαστούν με άλλους εντός της ευρύτερης κοινότητας, προκειμένου να φέρουν την ειρήνη γύρω τους.

© Angeliki Aroni

Δραστηριότητες

Οργάνωση σχολικών και ενδο-σχολικών δράσεων και projects από τους μαθητές

Στο τέλος της χρονικής χρονιάς, οι μαθητές οργάνωσαν δύο δράσεις, τη μία στο σχολείο τους και τη δεύτερη μαζί με ένα γειτονικό σχολείο. Κατά την πρώτη δράση, που υλοποιήθηκε το 2012, σχεδίασαν για τη λήξη του χρόνου, με τη βοήθεια της καθηγήτριας φυσικής αγωγής, την «Ημέρα των Παιχνιδιών». Το project τους ήταν να σχεδιάσουν και να οργάνωσουν μια Ημέρα Παιχνιδιών για όλες τις τάξεις του σχολείου που θα ενσωμάτωνε τη φιλοσοφία και τις αξίες του *Μαθαίνοντας να Παίζουμε Μαζί*, το οποίο είχαν υλοποιήσει κατά τη διάρκεια της χρονιάς. Έπρεπε να σκεφτούν και να αποφασίσουν για παιχνίδια και δραστηριότητες που θα ήταν διασκεδαστικά για παιδιά 6 με 12 ετών αλλά και που θα περιείχαν τα στοιχεία του σεβασμού, της συνεργασίας και του ευ αγωνίζεσθαι. Οι μαθητές έκαναν πολύ καλή δουλειά δουλεύοντας σε τρεις ομάδες, με την καθεμία να εστιάζει στο σχεδιασμό παιχνιδιών για δύο τάξεις: Α' και Β' τάξη, Γ' και Δ' και Ε' και ΣΤ'. Στη

συνέχεια, στην ολομέλεια, οι μαθητές έπρεπε να βεβαιωθούν πως οι δραστηριότητες που είχαν φτιάξει στις τρεις ομάδες είχαν συνάφεια, πως κανένα από τα παιχνίδια δεν επαναλαμβάνονταν, όλα διαρκούσαν τον ίδιο χρόνο και όλα τα παιδιά είχαν την ευκαιρία να διασκεδάσουν συμμετέχοντας ενεργά.

Για το δεύτερο project σχεδίασαν μια «Αθλητική Ημέρα» στην αυλή ενός γειτονικού σχολείου όπου η πλειονότητα των μαθητών είναι Έλληνες. Επειδή η αυλή του Διαπολιτισμικού Σχολείου δεν έχει αθλητικές εγκαταστάσεις, οι μαθητές είχαν ρωτήσει από την αρχή αν θα μπορούσαν να σχεδιάσουν την Αθλητική Ημέρα σε συνεργασία με ένα άλλο σχολείο, ώστε να μπορούν να συμπεριλάβουν αγώνες ποδοσφαίρου, μπάσκετ και βόλεϊ χρησιμοποιώντας τον εξοπλισμό της αυλής του. Ο στόχος της Αθλητικής Ημέρας ήταν να προωθήσουν την αποδοχή της διαφορετικότητας, να συμβάλλουν στην οικοδόμηση της ειρήνης στο πλαίσιο της ευρύτερης κοινότητας τους, και να δώσουν την ευκαιρία στους αλλοεθνείς και Έλληνες μαθητές, να γνωριστούν να συναναστραφούν και να αναπτύξουν κοινωνικές σχέσεις. Η μέρα δημιούργησε μια ευκαιρία τόσο για τα ντόπια παιδιά, όσο και για τα παιδιά μετανάστες και πρόσφυγες, να παίξουν για πρώτη φορά μαζί, και να συνυπάρξουν μέσα σε πνεύμα της αλληλεγγύης και του σεβασμού. Οι μαθητές που έφτιαξαν μικτές ομάδες (αποτελούμενες από μαθητές και από τα δύο σχολεία) απόλαυσαν ένα ολόκληρο πρωινό παίζοντας διάφορα αθλήματα και κάνοντας φίλους.

«Πριν τη σημερινή μέρα όλοι μου οι φίλοι ήταν Έλληνες. Τώρα έχω φίλους από όλο τον κόσμο!»

«Πριν τη σημερινή μέρα πίστευα πως τα Ελληνόπουλα δεν ήθελαν να παίζουν μαζί μας. Τώρα πιστεύω πως απλά δεν μας γνώριζαν».

«Πριν από σήμερα δεν ήθελα να παίζω με αλλοδαπούς όταν τους συναντούσα στο πάρκο. Τώρα όμως θα τους λέω να παίζουμε μαζί».

«Δεν μπορούσα να φανταστώ ότι θα ήταν τόσο διασκεδαστικό να έχω κορίτσια στην ομάδα μου. Πίστευα ότι δεν ήταν τόσο καλά όσο τα αγόρια στον αθλητισμό».

«Μπορούμε να ερχόμαστε να παίζουμε στο σχολείο τους κάθε εβδομάδα»;

«Μπορούμε να τους καλέσουμε και στο δικό μας σχολείο; Θέλω να τους δείξω περισσότερα πράγματα για εμάς. Τώρα θέλουν να μάθουν».

3. Προκλήσεις/Δυσκολίες

Το *Μαθαίνοντας να Παίζουμε Μαζί* αντιμετώπισε τρεις βασικές δυσκολίες στις φάσεις της προετοιμασίας και υλοποίησης του.

Η έλλειψη επαρκών πηγών για την άντληση πληροφοριών και παραδειγμάτων – Οι περισσότερες αθλητικές πρωτοβουλίες στο πλαίσιο της ειρήνης και της κοινωνικής συνοχής εφαρμόζονται σε μη-τυπικές και άτυπες εκπαιδευτικές διαδικασίες και περιβάλλοντα, χρησιμοποιώντας για τους σκοπούς τους δημοφιλή αθλήματα όπως το ποδόσφαιρο. Κατά συνέπεια, η προετοιμασία και ο σχεδιασμός των δραστηριοτήτων και παιχνιδιών για το πρόγραμμα αυτό δεν ήταν μόνο μια μακρά, χρονοβόρα διαδικασία, αλλά και ένα «επισφαλές» και «τοληρό» ταξίδι, καθώς τα περισσότερα από αυτά δεν είχαν χρησιμοποιηθεί στην τυπική εκπαίδευση και έτσι η εφαρμογή τους δεν ήταν ελεγμένη και η αποτελεσματικότητά τους δεν ήταν δεδομένη. Ούτε ήταν εύκολο πάντα να βρεθούν τρόποι να ενσωματωθεί το πρόγραμμα στο επίσημο ελληνικό αναλυτικό πρόγραμμα φυσικής αγωγής για τα δημοτικά σχολεία.

Η Γλώσσα – Οι μαθητές προέρχονταν από 10 διαφορετικές χώρες μιλώντας 7 διαφορετικές γλώσσες. Το επίπεδο τόσο των ελληνικών όσο και των αγγλικών τους ποικίλε επίσης σημαντικά, με κάποιους από αυτούς να μιλούν άπταιστα, μερικούς αρκετά καλά, και μερικούς καθόλου. Το πρόβλημα αυτό δεν ήταν τόσο εμφανές στα κινητικά παιχνίδια και δραστηριότητες, καθώς όλα παρουσιάζονταν σωματικά, αλλά με τα θεωρητικά μέρη, τις συζητήσεις. Ζήτημα υπήρχε κατά τον αναστοχασμό και το γράψιμο του ημερολογίου μάθησης. Η λύση που βρέθηκε ήταν να ζητήσει η εκπαιδευτικός από τους μαθητές οι οποίοι μιλούσαν ελληνικά και αγγλικά, να μεταφράζουν για τους συμμαθητές τους που είχαν την ίδια γλώσσα. Σε αρκετές περιπτώσεις, η εκπαιδευτικός χρησιμοποίησε, επίσης, τη βοήθεια ενός διαδικτυακού εργαλείου μετάφρασης για να προετοιμάσει τις κύριες έννοιες του μαθήματος σε όλες τις γλώσσες των μαθητών, καθώς πολλές από τις λέξεις ήταν άγνωστες στους περισσότερους από αυτούς, για παράδειγμα, λέξεις όπως συμπύλιωση ή ενσυναίσθηση. Προφανώς, η χρήση μετάφρασης επιβράδυνε τη διαδικασία, και τις περισσότερες φορές χρειαζόταν περισσότερος χρόνος από τον προγραμματισμένο για μια δραστηριότητα. Αξίζει να σημειωθεί ότι σε αυτές τις περιπτώσεις δεν πείραζε τους μαθητές να χάσουν τα διαλείμματα τους για να ολοκληρώσουν τη δραστηριότητα, γεγονός το οποίο τους έδινε 20 λεπτά επιπλέον.

Με την πάροδο του χρόνου, τόσο τα ελληνικά όσο και τα αγγλικά των μαθητών βελτιώνονταν, καθώς συνέβαλλαν σε αυτό τόσο τα μαθήματα του σχολείου όσο και οι επιμέρους προσπάθειες των δασκάλων, με αποτέλεσμα η επικοινωνία να γίνεται ευκολότερη και πιο άμεση. Οι συμμετοχικές μέθοδοι του *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί* έδωσαν στους μαθητές ένα επιπλέον κίνητρο για να δουλέψουν για τις γλωσσικές τους δεξιότητες, καθώς ήθελαν πραγματικά να είναι σε θέση να συμβάλουν με τις ιδέες, τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους.

Η αρχική απροθυμία και αντίσταση από τους μαθητές – Οι μαθητές που συμμετείχαν στο πρόγραμμα ήταν αρχικά πολύ διστακτικοί, με κάποιους από αυτούς να είναι αρκετά αρνητικοί. Η φυσική αγωγή – το αγαπημένο και πιο διασκεδαστικό μάθημα τους – ήταν γι' αυτούς ο χρόνος που μπορούσαν πραγματικά να κάνουν ένα διάλειμμα από την «πάρα πολύ σκέψη και προσπάθεια» και απλά να παίξουν και να διασκεδάσουν με παιχνίδια, δραστηριότητες, ή ανταγωνιστικά αθλήματα. Αρχικά, δε μπορούσαν να καταλάβουν γιατί έπρεπε να αλλάξει και να αντικατασταθεί αυτό με κάτι που απαιτούσε πάλι «σκέψη» και «αναστοχασμό» σε διάφορα πράγματα. Άλλωστε τα παιχνίδια και τα αθλήματα είναι «απλά» παιχνίδια και αθλήματα έτσι δεν είναι; Γιατί θα πρέπει να αναστοχαστούμε την ήττα σε ένα παιχνίδι; Γιατί θα πρέπει να δώσουμε προσοχή στο θυμό, την αίσθηση της κατωτερότητας, και της ανεπάρκειας που αισθανόμαστε κάποιες φορές όταν χάνουμε; Γιατί να διερευνήσουμε περαιτέρω το ευ αγωνίζεσθαι και το σεβασμό των κανόνων του παιχνιδιού, και του αντίπαλου;

Αυτή η αρχική απροθυμία ξεπεράστηκε με το χρόνο και την επιμονή στη «νέα» προσέγγιση για τη φυσική αγωγή, η οποία σταδιακά τους έκανε να επανεξετάσουν τις στάσεις και τη συμπεριφορά τους. Η έκθεσή τους σε αυτή τη διαφορετική και μοναδική μέθοδο, όχι μόνο το να παίζουν ένα παιχνίδι, αλλά και να εμβαθύνουν και να εξερευνούν τη σημασία και τις κρυμμένες αξίες του, καθώς και η εμπειρία που αποκόμισαν από τη χαρά της συνεργασίας και της αποδοχής, τους οδήγησε σε μια νέα κατανόηση και αποδοχή. Η αρχική αντίσταση υποχώρησε και έδωσε την θέση της στον ενθουσιασμό και τη χαρά, την εσωτερική παρακίνηση και την ικανοποίηση.

4. Αξιολόγηση του προγράμματος

Προς το τέλος του πρώτου χρόνου υλοποίησης του προγράμματος, η εκπαιδευτικός ζήτησε από τους μαθητές να αναπτύξουν ένα αθλητικό project, που θα μπορούσε να συμβάλει στην προώθηση της ειρήνης και της δικαιοσύνης στην κοινότητά τους. Οι μαθητές εργάστηκαν μαζί της για να διοργανώσουν ένα τουρνουά ποδοσφαίρου με ένα γειτονικό δημοτικό σχολείο. Το κύριο χαρακτηριστικό του τουρνουά ήταν ότι οι ομάδες σχεδιάστηκαν για να είναι μικτές, να αποτελούνται δηλαδή τόσο από μαθητές και των δύο σχολείων, αλλά και από αγόρια και κορίτσια. Οι στόχοι ήταν να γνωριστούν, να κοινωνικοποιηθούν και να παίξουν Έλληνες μαθητές με μαθητές μετανάστες και πρόσφυγες – πολλοί από τους οποίους δεν μιλούν ελληνικά ή αγγλικά – και όσον αφορά το φύλο, αγόρια και κορίτσια να παίξουν σε ομάδες μικτές ένα άθλημα που θεωρείται παραδοσιακά «αντρικό».

Είναι ενδιαφέρον ότι, σε αντίθεση με τους μαθητές που είχαν συμμετάσχει στο πρόγραμμα *Μαθαίνοντας να Παίζουμε Μαζί* στο διαπολιτισμικό σχολείο, οι Έλληνες μαθητές δεν ήταν ευχαριστημένοι με τη σύνθεση των ομάδων του τουρνουά. Μαθημένοι στα ανταγωνιστικά αθλήματα, ήθελαν το σχολείο τους να παίξει με αντίπαλο το διαπολιτισμικό, καθώς ως μοναδικό τους στόχο είχαν τη νίκη, και τα αγόρια και τα κορίτσια να λάβουν μέρος σε διαφορετικούς αγώνες. Όμως, οι όροι του τουρνουά δεν ήταν διαπραγματεύσιμοι για τους μαθητές του διαπολιτισμικού σχολείου, καθώς η πρόθεσή τους για τη δράση ήταν να ενσωματώσει τις αξίες και τη φιλοσοφία του *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί*. Κατά συνέπεια, το τουρνουά πραγματοποιήθηκε όπως είχε σχεδιαστεί αρχικά. Στο τέλος, αποδείχθηκε πως ήταν μια από τις καλύτερες εμπειρίες για όλους τους μαθητές που πήραν μέρος. Όλοι τους έκαναν και μελλοντικά σχέδια να εφαρμόσουν παρόμοιες δράσεις και αγώνες σε διάφορα αθλήματα. Παρόμοια αποτελέσματα παρατηρήθηκαν και στην Αθλητική Ημέρα που πραγματοποιήθηκε αργότερα.

Λόγω των γλωσσικών δυσκολιών που αναφέρθηκαν παραπάνω, καθώς και της ηλικίας των παιδιών που συμμετείχαν στο πρόγραμμα, η επίπτωση που είχε η όλη δράση μπορούσε να μετρηθεί άμεσα μόνο μέσω μιας συλλογικής αξιολόγησης στο μοντέλο της «ανταλλαγής στην ομάδα» και από τις παρατηρήσεις που κατέγραφε η εκπαιδευτικός στο ημερολόγιό της.

Επανεξετάζοντας τις προσωπικές παρατηρήσεις της εκπαιδευτικού, τα σχόλια και τις σκέψεις της, καθώς και τη συμβολή των μαθητών από την ανταλλαγή τους στην ομάδα, παρατηρήθηκε η ύπαρξη μεταβολών και επιπτώσεων στους ακόλουθους τομείς.

Γνώση – Οι μαθητές είχαν τη δυνατότητα να αποκτήσουν περαιτέρω γνώσεις σχετικά με τον δικό τους πολιτισμό και την εθνική τους κληρονομιά, όταν δούλεψαν με παραδοσιακά παιχνίδια από τις χώρες καταγωγής τους. Επιπλέον, έμαθαν για τις άλλες χώρες και τους άλλους πολιτισμούς όχι μόνο παίζοντας αυτά τα παραδοσιακά παιχνίδια, αλλά και ακούγοντας άλλους μαθητές να εξηγούν και να συγκρίνουν τα στοιχεία των πολιτισμών τους, έτσι όπως αυτά μεταφέρονται από τα παιχνίδια. Θέματα ρόλων των δύο φύλων, καθώς και αξίες όπως η ανταγωνιστικότητα και η συνεργασία ήταν εμφανή σε πολλά παιχνίδια και δραστηριότητες. Οι μαθητές διερευνήσαν επίσης τα θέματα της αδικίας και της βίας, κατανοώντας καλύτερα τα χαρακτηριστικά και τις αιτίες τους.

Δεξιότητες – Οι μαθητές ανέπτυξαν τις δεξιότητες επικοινωνίας τους, τόσο λεκτικά όσο και σωματικά, καθώς άκουγαν ή εξηγούσαν οδηγίες, αλλά και συνεργαζόμενοι σε παιχνίδια και δραστηριότητες, προκειμένου να αντιμετωπίσουν τα καθήκοντα που τους είχαν ανατεθεί. Καθώς δεν υπήρχε κοινός γλωσσικός κώδικας, δόθηκε έμφαση στη καλλιέργεια της γλώσσας του σώματος, τις στάσεις, τη βλεμματική επαφή, και στις εκφράσεις του προσώπου.

Επίσης, μέσω του προγράμματος, καλλιεργήθηκαν δεξιότητες επίλυσης συγκρούσεων. Στον τομέα αυτό παρατηρήθηκε πρόοδος όχι μόνο κατά τη διάρκεια των μαθημάτων φυσικής αγωγής, αλλά και κατά τις επαφές και σχέσεις των παιδιών στα διαλείμματα. Μειώθηκαν τα επιθετικά επεισόδια, και οι μαθητές που συμμετείχαν στο πρόγραμμα άρχισαν να διευθετούν διενέξεις και συγκρούσεις μικρότερων παιδιών λειτουργώντας ως διαμεσολαβητές. Οι μαθητές καλλιέργησαν επίσης δεξιότητες για την επίλυση προβλημάτων και τη λήψη αποφάσεων από κοινού.

Στάσεις – Η αρχική απροθυμία, ακόμα και αντίρρηση να παίξουν και να αναστοχαστούν, να διασκεδάσουν και στη συνέχεια να σκεφτούν το παιχνίδι και τη δραστηριότητα αντικαταστάθηκε σταδιακά με μια ανοιχτή και θετική στάση, με προθυμία να εξερευνήσουν και με προθυμία να συνεισφέρουν με σχόλια, συναισθήματα και σκέψεις. Οι δασκάλες ανέφεραν ότι το πρόγραμμα έδωσε στους μαθητές επιπλέον κίνητρο για να δουλέψουν πάνω στις γλωσσικές τους δεξιότητες και είπαν πως σε αρκετές περιπτώσεις τα παιδιά ζητούσαν τη βοήθεια της δασκάλας τους για να προετοιμάσουν τα πράγματα που ήθελαν να πουν στις συζητήσεις που γινόταν μέσα στις ομάδες κατά τη διάρκεια εφαρμογής του προγράμματος. Προς το τέλος του προγράμματος, οι περισσότεροι από τους μαθητές άρχισαν να αποδέχονται περισσότερο και να είναι πρόθυμοι να παίξουν με παιδιά που δεν ήθελαν, αρχικά, είτε γιατί αυτά ανήκαν σε «εχθρικές» εθνοτικές ομάδες ή γιατί ήταν του αντίθετου φύλου.

«Πίστευα πως «το να πλακώνεσαι» ήταν ο μόνος τρόπος για να επιλύσεις μια σύγκρουση. Τώρα πιστεύω ότι τα λόγια είναι ένας πολύ καλύτερος τρόπος. Μπορείς να τα χρησιμοποιήσεις ακόμη και αν ο άλλος είναι πιο δυνατός και πιο ψηλός από σένα».

«Πίστευα πως η φυσική αγωγή ήταν μόνο για διασκέδαση. Τώρα νομίζω ότι μπορεί κανείς να μάθει πολλά πράγματα σε αυτό το μάθημα. Όχι μόνο για παιχνίδια και αθλήματα, αλλά και για τους συμμαθητές σου».

«Συνήθιζα να κοροϊδεύω τα παιδιά που δεν ήταν τόσο γρήγορα ή δυνατά όπως εγώ. Τώρα ξέρω πως έχουν άλλα «καλά πράγματα» και λυπάμαι για αυτό που έκανα».

5. Τι μάθαμε από το πρόγραμμα – Προτάσεις για το μέλλον

Το Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε διάφορα σχολικά μαθήματα – Το κυριότερο δίδαγμα από την εφαρμογή του προγράμματος είναι πως το *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί* μπορεί να αποτελέσει μια ισχυρή προσέγγιση και να ενσωματωθεί σε διάφορα μαθήματα του αναλυτικού προγράμματος σπουδών. Η δομή και η φιλοσοφία του δεν περιορίζει την υλοποίησή του σε μαθήματα θρησκευτικών ή κοινωνικής αγωγής. Αντιθέτως, μπορεί να εφαρμοστεί με ένα διεπιστημονικό τρόπο και έχει πολλά να προσφέρει σε διάφορα μαθήματα του σχολείου. Είναι σημαντικό όμως, η προσαρμογή να λαμβάνει υπόψη της τους στόχους του συγκεκριμένου μαθήματος και να εισάγει προσεκτικά την προσέγγιση του *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί* για να ανταποκρίνεται στο συγκεκριμένο πλαίσιο.

Η γλώσσα έχει σημασία, αλλά δεν μας χωρίζει – Ένα μεγάλο μάθημα που πήραμε ήταν ότι, παρόλο που η γλώσσα έχει σημασία και η απουσία ενός κοινού γλωσσικού κώδικα μπορεί να δυσκολέψει μερικές φορές τη διαδικασία της μάθησης, δεν μας χωρίζει. Υπάρχουν πολλά άλλα είδη αλληλεπίδρασης – στη συγκεκριμένη περίπτωση, ήταν το *παιχνίδι* – που μπορεί να γίνουν γέφυρα επικοινωνίας και συνεργασίας. Το παιχνίδι μπορεί να είναι η *lingua franca* για όλα τα παιδιά ανεξάρτητα από την εθν(στ)ική τους καταγωγή και τη μητρική τους γλώσσα.

Τα παιδιά που έχουν πληγεί από τη βία και τον πόλεμο χρειάζονται ιδιαίτερη προσοχή – Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίνεται κατά το σχεδιασμό των δραστηριοτήτων, καθώς πολιτισμικά περιβάλλοντα περιλαμβάνουν συχνά παιδιά που έχουν μεταναστεύσει από εξαιρετικά δύσκολες συνθήκες, και τα ψυχοκοινωνικά τραύματα που φέρουν μπορεί να είναι σοβαρά. Τα παιχνίδια και οι δραστηριότητες θα πρέπει, πρώτα απ' όλα, να τους προσφέρουν συναισθήματα ασφάλειας, προστασίας, μη αποκλεισμού και αποδοχής.

Η δημιουργικότητα είναι το κλειδί – Η δημιουργικότητα είναι επίσης ζωτικής σημασίας. Δεδομένου ότι δεν υπάρχουν πολλά παρόμοια παραδείγματα στην τυπική φυσική αγωγή, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να είναι πρόθυμοι να χρησιμοποιήσουν τη φαντασία και τις δημιουργικές ικανότητες τους, όχι μόνο για να σχεδιάσουν τις δραστηριότητες που ταιριάζουν και εξυπηρετούν το σκοπό, αλλά και για να συμβάλλουν στο να ξεπεραστούν πιθανές ελλείψεις σε πόρους και υλικό. Η κακή υποδομή δεν πρέπει να αποτελεί εμπόδιο για τη δημιουργία και την παροχή ενός προγράμματος υψηλής ποιότητας, παρά μόνο μια πρόκληση για υπέρβαση.

Θα πρέπει να σημειωθεί, ωστόσο, ότι συνιστάται στους εκπαιδευτικούς που επιθυμούν να αναπαράγουν αυτό το πρόγραμμα στο μάθημα της φυσικής αγωγής ή σε κάποιο άλλο μάθημα να είναι εξοικειωθούν κατ' αρχάς με τα ιδανικά του *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί* και να εξοικειωθούν με τη χρήση του υλικού. Ειδικότερα, είναι καθοριστικής σημασίας για την επιτυχή εφαρμογή του προγράμματος το να γνωρίζουν τις βασικές έννοιες και αρχές του, καθώς και τη μαθησιακή διαδικασία του, τις προτεινόμενες μεθοδολογίες, τεχνικές και μοντέλα αξιολόγησης.

6. Βιβλιογραφία

- Ντάνης, Α. (2011). *Δομή και προγραμματισμός της σχολικής φυσικής αγωγής*.
- Barbarash, L. (1997). *Multicultural Games*. Human Kinectics.
- British Council. (2003). *Ethnicity and Sport*. British Council.
- Fletcher, A., & Kunst, K. (2006). *Guide to Cooperative Games for Social Change*. (CommonAction, Επιμ.) Washington.
- Gasparini, W., & Cometti, A. (2010). *Sport facing the test of cultural diversity*. Council of Europe.
- Kirk, D. (2012). *Empowering Girls and Women through Physical Education and Sport*. Bangkok: UNESCO Asia and Pacific Regional Bureau for Education.
- Schulenkorf, N. (2010). Sport events and ethnic reconciliation: Attempting to create social change between Sinhalese, Tamil and Muslim sports people in war-torn Sri Lanka. *International Review for the Sociology of Sport*, 45 (3), 273-294.
- Spithourakis, J.-A., Karatzia-Stavlioti, E., & Lempesi, G.-E. P. (2007). *Educational Policies that Address Social Inequality Greece case study report 2 Flexible Zone Project: A curricular approach to social integration*. University of Patras, Elementary Education.
- Sport for Development and Peace International Working Group. (2008). *Harnessing the power of sports for development and peace*.
- Triandafyllidou, A. (2011-2012). *Addressing Cultural, Ethnic & Religious Diversity Challenges in Europe*. European University Institute, Florence Robert Schuman Centre for Advanced Studies . Accept Pluralism.
- Triandafyllidou, A., & Gropas, R. (2007). *Greek Education Policy and the Challenge of Migration: An Intercultural View of Assimilation*.
- <http://www.cwu.edu/~jefferis/unitplans/cooperativegames/index.html>

Πώς να συμμετάσχετε

Υπάρχουν διάφοροι τρόποι με τους οποίους μπορείτε να ασχοληθείτε με το *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί*.

Επισκεφτείτε την ιστοσελίδα μας

Στην ιστοσελίδα για την Εκπαίδευση στις Ηθικές Αξίες για τα παιδιά, μπορείτε να διαβάσετε τα τελευταία νέα σχετικά με το πώς και το πού υλοποιείται το πρόγραμμα. Μπορείτε επίσης να βρείτε ενημερώσεις σχετικά με τις νέες μεταφράσεις και επιμορφώσεις. Δωρεάν ηλεκτρονικές εκδόσεις του εγχειριδίου *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί* είναι έτοιμες για να τις κατεβάσετε.

Γίνετε συνδρομητές στο newsletter

Στέλνεται περιοδικά ένα newsletter με ενημερώσεις σχετικά με τα τελευταία εργαστήρια, επιμορφώσεις, μεταφράσεις του εγχειριδίου, κλπ. Μπορείτε να εγγραφείτε στην ιστοσελίδα (βλέπε οπισθόφυλλο).

Αρχίστε να χρησιμοποιείτε το εγχειρίδιο

Αισθάνεστε εμπνευσμένοι από το πρόγραμμα *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί* και την προσέγγισή του στην διαπολιτισμική και διαθρησκευτική εκπαίδευση; Εξερευνήστε με τους συναδέλφους και τους φίλους σας το πώς μπορείτε να το εφαρμόσετε στο πλαίσιο σας. Μη διστάσετε να επικοινωνήσετε με την Arigatou International στη Γενεύη για να μοιραστείτε και να συζητήσετε τις ιδέες σας.

Πρόσκληση για επιμόρφωση

Εάν αισθάνεστε πως η κοινότητά, το σχολείο, το ίδρυμα ή το δίκτυο σας θα μπορούσαν να επωφεληθούν από την επιμόρφωση για το πώς να χρησιμοποιήσετε το *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί*, μπορείτε να επικοινωνήσετε με την Arigatou International στη Γενεύη για πιθανούς επιμορφωτές που θα μπορούσαν να σας βοηθήσουν.

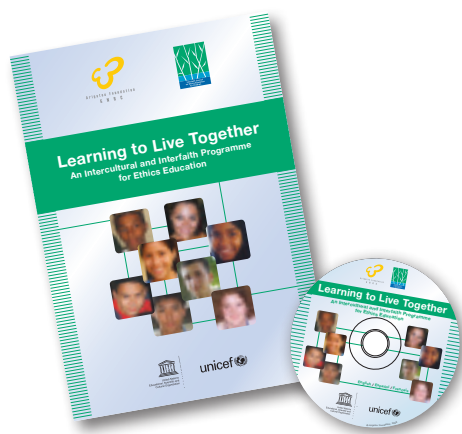
Εγγραφείτε στο εικονικό Campus

Σαν εκπαιδευτής και/ή επιμορφωτής, έχετε πρόσβαση στην πλατφόρμα e-learning, μια κοινότητα μάθησης, όπου μπορείτε να ανταλλάξετε εμπειρίες και να μάθετε από άλλους που δουλεύουν με το *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί*.

Πρωθείστε το πρόγραμμα

Η Arigatou International στη Γενεύη ψάχνει τόσο για μεμονωμένα άτομα όσο και θεσμικούς εταίρους που ενδιαφέρονται για την προώθηση και εφαρμογή του προγράμματος *Μαθαίνοντας να Ζούμε Μαζί* στο πλαίσιο των οργανισμών ή δικτύων τους.

Αν σας ενδιαφέρει οποιαδήποτε από αυτές τις δραστηριότητες ή επιθυμείτε να λάβετε ένα αντίγραφο ή ένα CD-ROM του εγχειριδίου και σχετικού υλικού, παρακαλούμε επικοινωνήστε με το γραφείο της Arigatou International στη Γενεύη.

Arigatou International

Σχετικά με εμάς

Η Arigatou International είναι μια διεθνής θρησκευτική ΜΚΟ με ειδικό συμβουλευτικό καθεστώς στο ECOSOC που έχει δεσμευτεί να οικοδομήσει έναν καλύτερο κόσμο για τα παιδιά. Η Arigatou International οργανώνει και υποστηρίζει πρωτοβουλίες εταιρικής σχέσης για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των παιδιών και την προώθηση της παιδικής ευημερίας, επιδιώκοντας να μεγιστοποιήσει τις δυνατότητες της διαθρησκευτικής συνεργασίας, προσπαθώντας πάντα για την ενδυνάμωση και τη συμμετοχή των παιδιών και των νέων.

Επαφές & πληροφορίες

Arigatou International στη Γενεύη

1, rue de Varembe
1202 Γενεύη
Ελβετία

Τηλέφωνο: + 41 22 734 94 10

Fax: + 41 22 734 19 26

E-mail: mail@arigatou.ch

www.arigatouinternational.org

www.ethicseducationforchildren.org